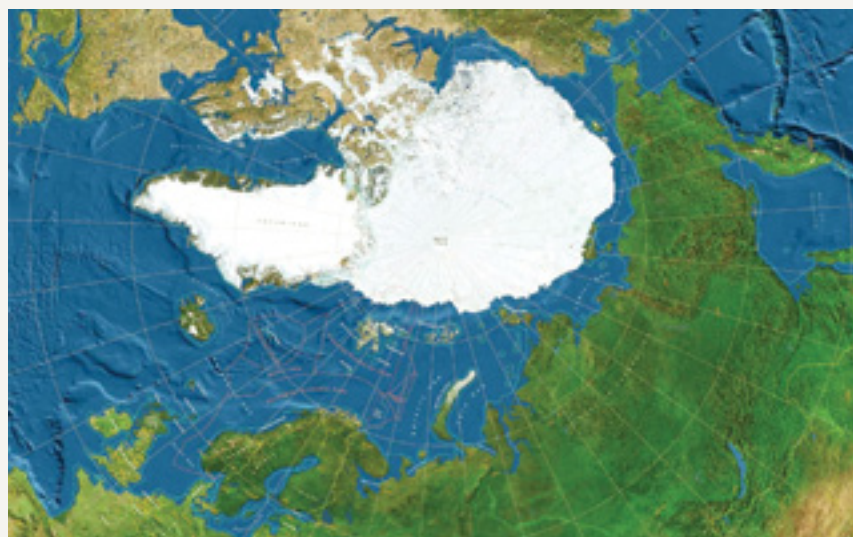

norga

Davviguovllut

Višuvdna ja váikkuhangaskaoamit – *oanehis veršuvdna*

Sisdoallu

- 1: Ovdansánit
- 2: Davviguovlopolitihka vejolašvuodaid rahpaseapmi
Doaibmanhálti ja bajimuš olahanáigumušat
- 3: Váldoulbmilat ja strategalaš vuoruhusat

OD
Dæviguovllut 2011

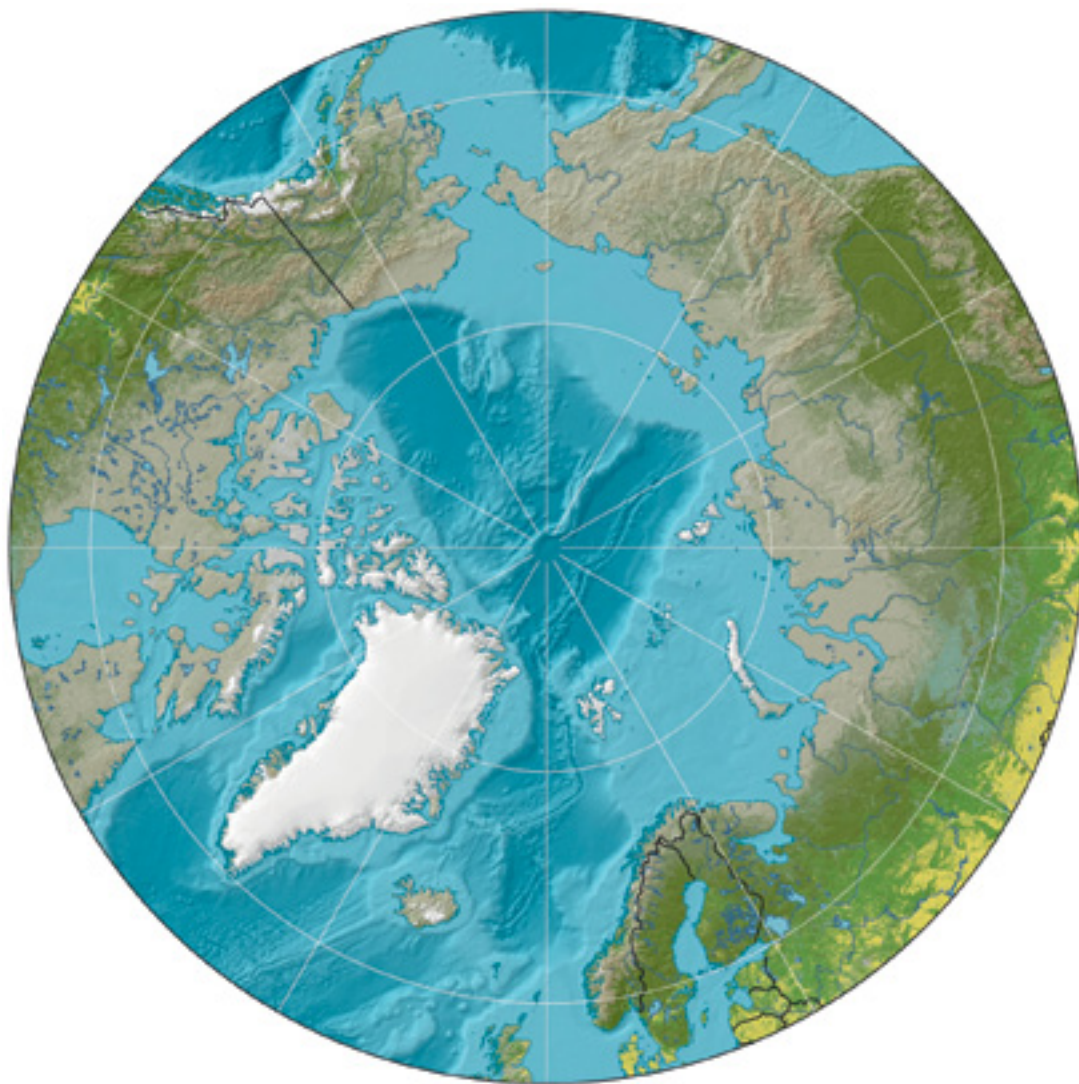
1

Ovdasániid

čálli olgoriikaministtar Jonas Gahr Støre

JONAS GAHR STØRE
Olgoriikaministtar

Davviguovllut lea ráđđehusa deháleamos strategalaš ángiruššansuorgi olgoriikapolitihkas, nugo celkojuvvo Soria Moria I ja Soria Moria II nammasaš ráđđehusjulggaštusain. Jagi 2006 mannosas *Davviguovlostrategiija* ilbmada politihka váldolinnjaid, ja jagi 2009 mannosas *Ođđa huksengeadggit davvin* nammasaš čuovvoleaddji dokumeanttas ráđđehus addá diehttevassii ángiruššamiid mat galget bistit 10-15 jagi.

Diedáhusas Stuorradiggái 7 (2011–2012), Davviguovllut – višuvdna ja váikkuhangaskaoamit (Davviguovlodiedáhus), lea Norgga davviguovlopolitihka ollislaš geahčadeapmi, ja deaddu lea das mo ráđđehus oaivvilda ahte Norga berre čoavdit hástalusaid ja vejolašvuodaid davvin buolvvaid vuhtii váldi perspektiivvas. Gihpa mii du gieđas lea, čájeha diedáhusas visogova. Mun doaivvun ahte dat movttiidahtta du lohkat eambo ja beroštumiin searvat davviguovlopolitihkkii!

Oslo/Budeadju, skábmamánu 18. b. 2011

Jonas Gahr Støre

Viečča olles diedáhusa dás:
<http://www.regjeringen.no>

OD
Davviguovllut 2011

Davviguovlopolitihka vejolašvuodaid rahpaseapmi Doaimanhálti ja bajimuš olahanaigumušat

Ice Cruisera Svalbárdda dutkanmáti. 2010

DÁL GO MII jagi 2011 árvvoštallat dili, de sáhttit vilppastettiinemmet vássán áigái govvidit ovdáneamis muhtun váldomearkaid otnáža rádjai. Politihkka lea «sajáiduvvan» ja čujuha midjiide man guvlui mii galgat ángirusšat sihke riikkasiskkáldas politihkas ja olgoriikkalaš politihkalaš áššiin, namalassii plánadokumeanttaid vuodul, lasi energiija geavaheamis ja aktiiva ovttasbarggus bođolaš doaimbiiguin, guvllolaš ja báikkálaš doaimbmaguimmiguin ja eará riikkaiguin. Davviguovllut leat šaddan oahpes rápman Norgga politihkkii, sihke siskkáldas politihkkii ja olgoriikapolitihkkii.

Dannego guvllolaš, báikkálaš ja riikkaidgaskasaš dásis leat lámččojuvvon viidát gokči ángirusšamat ja álgagat, de mii sáhttit geahčastit ovddas guvlui ja árvidit surggiid mat vedjet hábmēt boahhtevaš 20 jagi.

1990–2010: DAVVIGUOVLLUT HÁPMAŠUVVAMIN

Dáláš davviguovlopolitihkka lea ožžon otnáš hámi dan rájis go galbma soahti nogai, muhto dasa leat váikkuhan maiddái vásáhusat mat ollet mánggaid logijaggiid ovdežii. Jagi 2005 rájis lea jagis jahkái leamaš mearriduvvon politihkalaš áigumuš nannet Norgga politihka máhtu, doaimmaid ja lahkaleahkámuša dáfus davviguovlluin. Mealgadii buot departemeanttat ja arvat almmolaš ja bođolaš doaimbit bidjet acceseaset olaheamušaid ja leat mielde hábmemin ja čadaheamen

davviguovlopolitihka.

Jaggiid guhkkodahkii orrot čieža bajimuš fáttá leamen guovdilát dáláš davviguovlopolitihka ovddideamis:

1) Ovttasbarggu čiekŋudeapmi ja buori-deapmi Ruoššain

Min gaskavuohta Ruoššain lea váldocaggi Norgga davviguovlopolitihkas. Guoktelot jagis gaskavuohta lea nuppástuvvan galbma soađi vuostálasvuodas dakkaráš dillái mas mis gaskaneamet leat eambo luohttámuš, gulahallandáhpáhusat ja lásáneaddji ovttasbargu.

Dán áigodagas galbma soađi eahpeluohttámuša sadjái leat mealgadii boahmán dábálaš ja buorit ránnjágaskavuođat. Barents-ovttasbargu ja Ártkatalaš ráđđi leat, lassin iežaset beaivválaš guovllu vástesaš doaimmaide, šaddan Norgga ja Ruošša dehálaš deaivadansadjin, main dát guokte riikka dađistaga eanet surggiin ožžot oktasaš beroštumiid. Álbmogis-álbmogii ovttasbarggus davvin leat oktavuođat šaddan eanaš surggiin, ja odđa fierpmádagat ihtet dađistaga. Dat buoridit Norgga ja Ruošša gaskavuođaid davvin.

Norgga ja Ruošša guovtterriikkagaskasaš oktavuođat leat buorit ja leat dađistaga buorránan mañimuš jagiid. Beroškeahttá das, de midjiide ain dálge deaividit hástalusat dannego min riikkain leat guovttelágan politihkalaš ja hálddahušlaš kultuvra. Ruššii lea arvat hástalusat mat vulget politihkalaš vuogádagas,

demokratijas, riektesihkkarvuodas, olmmošvuoigatvuodaid gudnejahtimis ja ealáhusaid rápmaevttuin. Dát čuolbmačoahkit leat juoga maid mii Norgga bealde fertet váldit vuhtii go mii hukset dađistaga lagat ovttasbarggu duon ránnjái ja stuorrváldái mii lea min nuortabealde.

Min dorvopolitihkalaš gullevašvuohta NATO-lihttui váikkuha buoret dássivuhtii ja ovddalgihtii vuorddehahttivuhtii iežamet lagašguovlluin.

2) Viiddis davviguovlodiplomatija ovddideapmi

Dallego Norga dagai álgaga ásaht Barents-ovttasbarggu jagi 1993, de deattuhuvvui dehálažžan oazžut earáge riikkaid mat leat guovllu olggobealde, searvat ja beroštit. Duogáš jurdda dasa lei, ahte dalle lea álkit gieđahallat guovllu hástalusaid sihke politihkalaččat ja ruđalaččat.

Barents-ovttasbargu lea šaddan organisterejuvnon guvllolaš ovttasbarggu bielkán davvin. Davvi-Norgga ja Davveoarje-Ruošša olbmuid lagaš gaskavuođat leat dasto šaddan dehálaš doarjjan ja muhtumassii bálggesčuovgan oaivegáv-poga olgoriikapolitihkkii. Seammás dát oktasaš čatnasat leat buktán áigái odđa ekonomalaš šattu ja nannen olbmuid gaskavuođaid.

Jagi 1996 Ártkatalaš ráđđi vuodduvuvvui buolabirrasaš ovttasbarggu gulahallanbáikin oppa Ártkita várás. Ártkatalaš ráđđi lei álgoálggos birasgáhtejeaddji ovttasbargu

ja dakkár mii jotkkii Arctic Environmental Protection Strategy nammasaš doaimmaid, mat viiddiduvvojedje, nu ahte fátmastedje ceavzilis ovdáneamige. Ovttasbarggus leat dađistaga eambo ja eambo deattuhan čalmmus áššin dálkkádatnuppástusaid ja daid bahás čuovvumušaid mat sáhttet čuohtit Ártisii. Odne Árttalaš ráđi ovttasbargu siskkilda, dálkkádaga ja birrasa lassin, maiddá skiipajohtalusa, ollislaš hálddašeami, oljju ja gássa, turismma, oahpahusa, dutkama, dearvvasvuoda ja ekonomii ja kultuvrra áššiide guoski gažaldagaid. Árttalaš ráđđi lea áidna davvibuolabirrasaš ja jođiheaddji politihkalaš orgána mii gieđahallá árttalaš áššiid.

“ Árttalaš ráđđi lea áidna davvibuolabirrasaš ja jođiheaddji politihkalaš orgána mii gieđahallá árttalaš áššiid. ”

Norgga bealis mis lea leamaš systemáhtalaš bargu mii galgá bisuhit ja ovddidit gaskavuodaid Barents-guovllu olggobeallásaš stáhtaidege, ee. nugohčoduvvon davviguovlogulahallamiid hámis. Dain gulahallamiin Norgga eiseválddit leat jeavddalaččat addán diehttevassii Norgga oainnuid ja árvvoštallamiid, ja rabasvuodain divaštallan hástalusaid ja vejolašvuodaid, ja vuhtiiválddedettiin eará riikkaid beroštumiide.

Ovdal eai beroštan galle riikka eaige galle ekonomalaččat gievrras doaimbi, mat gullet guovllu olggobeallái, searvat árttalaš guovlluid bargui. Dat lea dál nuppástuvvamin. EU, guovdilis EU-riikkat ja mánnga riikka Ásias leat dál hábmemin iežaset árttalaš politihka, nugo buot stáhtat jo leat dahkan, main leat Árttisa rádjaguovllut. Vaikko jahkečuodi molsumis eai báljo lean Árttisa olggobeallásaš stáhtat main ledje fágalaš máhttu ja resurssat doaimmat davvin, de mii dál oaidnit ahte dađistaga eanet stáhtat oavvildit ahte doppe leat árvvut ja beroštumit mat sidjiide maid leat ávkin, ja danne dat háhket alcceaseat máhtu ja návccaid dán ášši fuolahit. Nu dahket riikkaidgaskasaš organisašuvnnat ja gávppálaš doaimbitge.

3) Dieđut baldi dálkkádatnuppástusaid birra

1990-jagiid bohte dálkkádatáššit duodas riikkaidgaskasaš politihkalaš áššin go ráđđádalle Dálkkádatkonvenšuvnna birra ja Kyoto-beavdegirjii birra. Dálkkádatnuppástusaid čalmmustahttin dagahii dange, ahte eambo beroštišgohte davviguovlluin. Nu geavai dannego nuppástusat orro dáhpáhuvvamin árabut ja garraseappot davviguovlluin go eará guovlluin, ja dannego dat nuppástusat čuhcet dálkkádatnuppástusaide muđuid máilmmis. Viiddis bargu Árttalaš ráđi olis Árttisa dálkkádatnuppástusaid birra váikkuhii dasa, ahte máhttu buorránii das mo guvllolaš dálkkádatnuppástusaid leat gittalagaid dálkkádatnuppástusaiguin miehtá máilmmi, ja dat bargu šattai dehálaš veahkkii go ONa dálkkádatpanela ráhkadii ja almmuhii iežas njealját váldoraportta jagi 2007.

Šaddomáilbmi, ealliidmáilbmi ja oppa ekovuogádagat váikkuhuvvojit dađistaga

eanebut, ja álgoálbmogiid árbevirolaš eal-linvuogit ja ealáhusavuodđu áitojuvvojit. Muhto dat nuppástusat maid mii oaidnit davvin, sáhttet čuohtit unnimusat seamma bahás ja garrasit olbmuid eallimii eará sajiinge máilmmis. Go mearra badjana siseatnamiid jihkiid suddama geažil, de dat čuohtá ain garraseappot daidda eatnamiidda mat leat Árttisa olggobealde.

Jienaid suddama geažil šaddá seammas álkit beassat resurssaide mat leat davviguovlluin, ja odđa skiipajohtalusatge leat dalle vejolaččat, juoga man geažil beroštupmi lassána ávkin geavahit Árttisa resurssaid, ja maritiibma doaimmatge lassánit. Buollaábi skiipajohtalus lea jahkečuđiid leamaš máinnaslunddot jurdda, ja danne dan leat iskan duššefal duostileamos buollaguovlluid gávnnahtjohtit. Gieskadaš jagiid mii leat vásihan vuosttamuš gávppálaš gálvofievrride-miid Davi mearragáttiid Eurohpa ja Ásias gaska.

Johtilis dálkkádatnuppástusaid geažil ja ekonomalaš doaimmaid geažil šaddá ain deháleabbo čađahit biraspolitihka sierranas surggiid lunddolaš oassin.

4) Ollislaš mearrahálddašeapmi lea sihkkarastán resurssaid

Barents-ábi ja Lofuohta olggobeallásaš mearraguovlluid hálddašanplána lei Norgga mearraguovlluid vuosttamuš hálddašanplána, ja dat lei ovddasmanni bargu dannego dat buvttii čielgasit áigái ollislaš ja ekovuogádhakkii heivehuvvon hálddašeami, ja go dan vuodul maiddá vihkkeđalai sierranas geavaheaddjiid beroštumiid. Barents-ábi ja Lofuohta mearraguovlu válljejuvvui ovddimusat dannego dat lea buhtes ja rikkis mearraguovlu, masa leat vuordagis olu odđa

doaimmat. Plána lea šaddan dan barggu vuodđun, mas ráhkaduvvojit ollislaš hálddahuoplánat Norgga eará mearraguovlluid várás. Norgga mearraguovlluid vástesaš hálddašánplánaid bargu lea maid boktán mealgat riikkaidgaskasaš beroštumi, ja dat lea guvllolaš ovttasbarggu mállen dasa mii guoská mearrabirrasa hálddašeapmái davvin.

“ Norga hálddaša áibmadas mearraguovlluid main leat muhtun dakkár guollemáddodagat mat leat máilmmi valljámusaid logus. ”

Norga hálddaša áibmadas mearraguovlluid main leat muhtun dakkár guollemáddodagat mat leat máilmmi valljámusaid logus. Miehta Norgga mearragátti dan resurssat leat álo leamaš mearragátti ealasis báikegottiid ja ássamiid dehálaš vuodđu. Made davvelii mii joavdat, dađe riggát resurssat leat.

Manjimuš logiid jagiid guolástusain leat čadahuvvon stuorra struktuvrralaš nupástusat. Mánngalágan almmolaš ruhtasirdin- ja doarjunortnegat leat heaittihuvvon, ja nu leat stuorra struktuvrralaš nupástusat dáhpáhuvvan. Resursavuodđu lea dál erenoamáš nanus guhkesáigásaš hálddašeami geažil, man vuodus leat ceavzilis geavaheami prinsihpat. Dan botta go guolástus lea ilbman áigáiheivvolaš,

ealli ja gánnáhahti ealáhussan, de lea guolástussuorgái hirbmadit lassánan 1970-1980-logu rájis maiddá mearradoallu.

Guolástussuorgi lea Norgga nubbi stuorámuš olgoriikii fievrrideaddji ealáhus petroleasuorggi mañábealde. Arvat jagiid Norga lea leamaš máilmmi guovttigolmma stuorámuš guolleuvuoddiid ja guollebuktagiid vuoddiid searvvis. Norgga mearrabuktagiid olgoriikii vuovdima dienas lei jagi 2010 gorgnon 53,8 miljárdda ruvdnui – mii lea čieža mañjás jagi olahusaid buoremus.

Barents-ábi dorskemáddodat lea dál máilmmi stuorámuš, diksomáddodat lea máinnolmas stuoressa ja šákšamáddodat lea nanus. Manjimuš 10–12 jagi Norgga-Ruošša oktasaš máddodagat leat lassánan ja addán buriid bohtosiid buori ovttasbarggu geažil, man vuodđun lea leamaš guhkesáigásaš hálddašanstrategiijat ja ovddalgihtii várrugas geavaheapmi. Manjimuš jagiid goappašat hálddašeaddjit leat čadahán teknihkalaš njuolggadusaid oktiiheiveheami guolástusaid várás mat leat rájá goappáge bealde.

Norgga ja Ruošša eiseválddiid oktasaš doaimmat lobihis, dieđitkeahtes ja stivrekeahtes (UUU) bivddu vuostá Barents-ábis ja Norgga ábis manjimuš jagiid leat vel eambo váikkuhan dasa, ahte guollemáddodagaid dilli dál lea nu buorre dáin mearraguovlluin.

Seammás odđa dieđut mariidna organismmaid birra rahpet čearggos boahhteáigásaš vejolašvuodaid odđa ja ceavzilis árvobuvttadeapmái mariidna bioprospektema olis.

5) Oljo- ja gássaguovllu suoivvagovva

Dat jáhkku, ahte stuorra oassi máilmmi

dieđekeahtes petrolearesurssain leat árktaš guovlluin, lea dehálaš sivva go beroštupmi lea lassánan Árttis.

Barents-áhi gullá daidda mearraguovlluide main vurdet gávdnat stuorra petroleameriid. Jagi 1986 gávdne stuorra meriid Stockman nammasaš bohkanruktádagas Ruošša bealde. Norgga bealde gávdne jagi 1980 gávdnosiid Snøhvit nammasaš bohkanruktádagas, maid álge hukset jagi 2001, ja dat lei vuosttamuš ruktádat fávllis. Skrugard ja Norvarg nammasaš gávdnosat jagi 2011 leat odđa vuordámušaid buktán.

Norgga ja Ruošša gaskasaš mearraguovllu čovddeckeahtes rádjalinjá hehtii ohcamiid Barents-ábis muhtun osiin. Rádjasoahpamuš mii fámudivai suoidnemánu 7. b. 2011, rahpá odđa guovlluid petroleaohcamiid várás Barents-ábi máttasoisin. Norggas ja Ruoššas leat ollu ovttasbarganvejolašvuodát. Seammás petroleadoaimmaid lassáneapmi dagaha odđa birashástalusaid dain mearraguovlluin main leat hearckes ekovuogádagat.

Vuordámušat beassat leat mielde oljo- ja gássauresurssaid geavaheamis davvin leat sivvan dasa, ahte oasit Norgga fávle ealáhusain ja skáhpponealáhusain dál oččodit buriid sajádagaid máhtobuorideamin ja strategalaš ruhtademiiguin. Dat lea maid ealáskahtán álššalaš ja viiddis servodatdivaštallamiid riikka davvioasi vuordámušaid birra, makkár buorit lasseváikkuhusat das leat báikkálaš servoda- gaide ja ealáhusaide.

6) Áhperievtti vuodđojurdagiid sajáiduvvan

Manjimuš logiid jagiid leat čielgan dehálaš Norgii guoski áššit das makkár mearridanváldi galgá leat Norgga ábis, Barents-ábis ja Buollaábis. Mealgadii buot

čoavddekeahkes rádjaaššit mat gusket Norgii, leat dál čovdojuvvon. Dihto oassái mii lea Smutthavet nammasaš mearraguovllu máttaoasis, galget rádjalinnját loahpalaččat mearriduvvot dan ortnega mielde mii mearriduvvui jagi 2006, namalassii go ránnjáriikkat (Islánda ja Fearsullot) leat iežaset mearravuoduid olggumus rájaid hárrái ožžon Nannánjuolgekommišuvnna loahpalaš rávvagiid.

Dasto lea Norga árktalaš stáhtain vuosttamuš mii lea ožžon dohkkehusa iežas nannánjuolggi olggumus rádjái, nugo ONa áhperiektekonvenšuvdna lea dáhtton.

Mii danne easkka dál vuosttamuš geardde diehtit Gonagasriikka Norgga olles viidodaga – eatnamis, ábis ja mearrabotnis. Norggas lea ovddasvástádus mearraguovluin mat leat čieža geardde stuorábut go Norgga olles eanaviidodat. Stuorra mearkkašupmi lea dan duođaštusas maid Buollaábi vihtta biras stáhta nannejedje, ee. ministtarjulggaštusain (Ilulissat-julggaštusain) jagi 2008, ahte áhperiekti galgá leat vuodđun go árktalaš mearraguovlluid mearridanválde- ja hálddašanáššit čilgejuvvojit loahpalaččat.

Ilulissat-julggaštus buoridii dan govahallama mii lei muhtun guovdilis doaibmiin, namalassii dat ahte Árkis lea stivrekeahkes guovlu mas leat vuordagis garra riiddut resurssaid geažil. Dat deattuheapmi, ahte áhperiekti gusto Buollaábis, dagaha riddostáhtaide čorgadis ja ovddalgihtii vuorddehahtti gaskavuodaid, ja seammás dat vuolggaha dieđu máilbmái muđuid ahte riddostáhtat dovdet iežaset ovddasvástádusaid. Rádddehusa bajimuš ulbmil lea leamaš searválagaid earáiguin oažžut

“ Mealgadii buot čoavddekeahkes rádjaaššit mat gusket Norgii, leat dál čovdojuvvon.”

áigái dákkár ovttamielalašvuoda.

Áhperiekti addá Norgii válddi hálddašit mearkkašahtti ollu resurssaid. Muhto dat dange mearkkaša, ahte Norggas lea stuorra ovddasvástádus hálddašit dáid guovlluid buoremus lági mielde. Viiddis ovttamielalašvuodda lea das, ahte buori hálddašeami eavttut leat máhttu dain resurssain ja birrasis mat leat mearrabotnis, mearas ja meara alde. Ollislaš hálddašanplánaid bargu lea dehálaš vai sáhttit láchit dili eambo resursageavaheapmái ceavzilis rájaid siskkoibealde.

7) *Ovttasbargofierpmádat hápmašuvvá*

Dan rájis go galbma soahti nogai leat mángga ovttasbarganortnega álggahuvvon davvin, sihke buolabirrasaš ortnegat Árktalaš rádi olis ja guvllolaš ortnegat, ee. Barents-rádi olis.

Norgga gaskavuodda Ruššii lea huksejuvvon guovtteguvlosaš gulahallamiin, ja maiddá gulahallamiin Barents-ovttasbarggus ja Árktalaš rádi barggus. Árbevirolaš davviriikkalaš ovttasbargu lea maid eambo beroštišgoahtán davviguovloáššiin maŋŋágo Nuortameara ovddideapmi lei mihtilmas fáddá 1990-logus. Álggahuvvot leat guovdilis áššit Árktalaš rádi, Barents-rádi ja Davi dimenšuvnna ovttasbarggus, ja maiddá guovtteriikkalaš davviguovlodivaštallamiin Ruoššain ja

Kánadain. Sámediggi lea mielde Norgga sáttatgottis mii lea nammaduvvon Árktalaš ráddái ja Barents-ráddái, ja dat searvá aktiiva lahttun álggahuvvotfierpmádahkii.

Maŋimuš jagiid lea Davviriikkain ohpit čuožžilan eambo beroštupmi bargat ovttas olgoriika- ja dorvopolitihkain, masa gullet čielga láiddanjuolggadusat davviguovlluide goski politihkkahábmemiid birra. Stoltenberg-raporta, mii bodii jagi 2009, skovve 12 sierranas suorgái čielga olahanaigumušaid, ja eavttuhii vel ráhkadit davviriikkalaš solidaritehtajulggaštusa. Davviriikkaid olgoriikaministarat dorjo raporta rávvagiid, ja daid čuovvolit dál mángga suorggis. Davi dimenšuvdna lea Eua, Ruošša, Norgga ja Islánda bargoguoibmevuodda. Dat lea vuolán oassin dan davvi-Eu-riikkaid barggus mainna áigumuš lea nannet Eua davviguovlorahčamušaid. Norgii dát ovttasbargu lea mávssolaš, go dat nanne Eua politihkalaš ja ekonomalaš ánggiruššama davvin, seamma láchkai go Eua searvan Barents-ráddái dárkojeaddjin sihkkarastá bissovaš oktavuodaid EUii. Ovttasbargu lea organiserejuvvon sierranas doaibmaguoibmádahkan (masa gullet biras, fievráduš ja logistihkka, dearvvasvuodda, kultuvra). Davi dimenšuvnna olis leat arvat ovttas ruhtaduvvon prošeavttat čadahuvvon, ee. buoridan dihtii guovllu ássiid birrasiid ja dearvvasvuodda dilálašvuodaid.

Sierranas ovttasbargoortnegat gullet lahkalaš ohtii. Dat leat duohtadili várás ja čalmustahttet dakkár dehálaš áššiid čoavdima mat leat dehálaččat davviguovlluid riikkaid ja guovlluid ruhtadillái, birrasii, johtalusii ja ovttasbargui.

2011–2030: DOAIBMANHÁLTI JA BAJIMUŠ OLAHANÁIGUMUŠAT

Manjimuš 20 jagi dovdomearka lea leamaš johtilis ovdáneapmi davvin. Historjá dattetge sáhtta čájehit ahte jagi 2011 mii leimmet lávkemin davviguovlluid jahkelohká. Ráđdehus oaivvila ahte davviguovlluid ovddideapmi addá buriid vejolašvuodaid nannet guhkesáigásaš vuodu bargosajiid ásaheapmái ja árvo- buvttadeapmái, ii duššefal riikka davimus osiide ávkin, muhto oppa Norgii ja Norgga beroštumiide.

“ Bajimuš ulbmil lea láchit dilálašvuodaid lassáneaddji árvobuvttadeapmái davviguovlluin. Dat ferte čadahuvvot vuogi mielde mii váldá vuhtii birrasa, dálkkádaga ja álgoálbmogiid. ”

Bajimuš ulbmil lea láchit dilálašvuodaid lassáneaddji árvobuvttadeapmái davviguovlluin. Dat ferte čadahuvvot vuogi mielde mii váldá vuhtii birrasa, dálkkádaga ja álgoálbmogiid. Danne mii fertetge lágídit nu, ahte sierranas ealáhusat ja beroštumit sáhttet doaibmat ovttas biraslaččat ceavzilis rájáiid siskkobealde. Dat gáibida mis máhtu, gealbbu ja áinnasge buori gulahallama.

Manjimuš jahkelogiid politihkalaš

álgagat leat veahkkín sihkkarastán ráfi ja dássitvuoda, ja čielggadan ja duođaštan juridihkalaš rájáiid riikkalaš mearridan- váldái ja doaimmaide davviguovlluin, ovddidan buriid politihkalaš ovttas- barganvugiid ja viiddis álbmogis-álbmogii ovttasbarggu. Go dát lea bures sajáiduv- van, de Ráđdehusa oaivila mielde lea dak- kár vuodđu šaddan mas orru luotehahti ja lunddolaš eambo čalmmustahttit dan oasi ovttasbarggus mii ovddida árvo- buvttadusa ja buorida guovllu olbmuid eallindili.

Vai dát lihkestuvvá, de lea dárbu dán ulbmilii guovdduštít máhtu, čeahpes ovttaskas doaibmiid ja resursabirrasiid, ja vel ruhtaváriid. Mii fertet almmolaš ja bođolaš doaibmiid oččodit šaddat buorre bargoguoimádaškan. Stáhtalaš, guvllolaš ja báikkálaš eiseválddit galget buoridit iežaset ovttasbarggu. Ja mii fertet ovd- didit norgalaš ja olgoriikkalaš doaibmiid fierpmádagaid.

Davviguovlopolitihka ávssis lea máhttu. Olbmuid máhtut ja dieđut ja beaivválaš barggut dat dahket vejolažžan geavahit ja ovddidit Davi vejolašvuodaid ceavzilis ja guhkesáigásaš vuogi mielde servodahkii buorin. Ráđdehus lea čielga lánkkiiiguin searvan systemáhtalaččat hukset máhtu ja máhtu siskkáldas struktuvrra universi- tehtain, allaskuvllain ja eará máhttobir- rasiin, ee. jahkásaš doarjagiiguin maid olgoriikadepartemeanta lea juolludan Barents 2020 ortnega oktavuodas. Ráđdehusa vuoruhuvvon beroštupmi lea nanusin bisuhit ja ain eambo ovddidit dáid ja ođđage birrasiid. Čoavddasánit leat bargojuohku, ovttasbargu, dárkkistan- gealbu ja vällju (kvalitehta). Ráđdehusa oaivil lea ahte dehálažžan šaddá searvadit

eará riikkaid ovddimus máhttobirrasiid ja láchit nu, ahte hutkás fitnodagat ja máht- toásahusat sáhttet lonohallat guovdilis surggiid bargiid.

Ráđdehus geahčada davviguovlluid ánggirusšamiid buolvvaid guhkkosaš hált- tis. Duohtadilálaš doaibmabijut hábmejuv- vojít oktilaččat ođda plánaid ja jahkásaš bušeahtaid olis. Muhto mii dárbašit viidát geahčastaga mii govvida háltti ja bajimuš olahanaigumušaid – sihke jáhkkojuvvon boahhteáigásaš ovdánansojuid ja daid áššiid maid guvlui mii viggat.

Dáinna duogážiin ráđdehus skovve dás čieža ovdánanlinnjá mat šaddet hábmet Norgga ánggirusšamiid ja vuoruhemiid dav- viguovlopolitihkas.

1) Ođda energiijaguovlu Eurohpas

Barents-áhpi orru šaddamin dehálaš eurohpalaš energiijaguovlun. Dán ovdá- neami leaktu ja guovllu mávssolašvuotta sorjájit gávpemárkkadilálašvuodain, teknologalaš ovdáneamis, das man stuorra oljo- ja gássamearit leat ávkkástallamis, ja man johtilit odasmuvvi energiijaid hutket. Petroleadoaimmaid ovdáneami lea dárbu vihkkedallat eará ealáhusaid ja beroštumiid ektui, namalassii ollislaš hálddašeami rájáiid siskkobealde, man vuodđun lea ekovuogádat. Petroleaviežžan dán guovllus sáhtta nannet eurohpalaš energiijasihkkarvuoda ja šaddat dehálaš oassin máilmmi energiijabuvttadeamis, ja seammás dat sáhtta hukset vuodu indu- striija- ja bálvalusovddideapmái davimus riikkaoasis. Dás leat vuordagis dehálaš ekonomalaš ja olgoriikkapolitihkalaš váikkuhusat.

Guovllus leat maid vejolašvuodat ovddidit odasmuvvi energiija, nugo čáhcefámu, bieggafámu ja bárrofámu.

Guovdilis hástalusat leat guhkes gaskkat, gávpemárrkkalaš dilálašvuodat, ođđa siskkáldas struktuvrra dárbbut ja birrasa ja dorvvolašvuoda vuhtiiváldimat. Energiijabealli, nugo dál orru čájeheamen, šaddá leat deháleamos duvddus mii oaččuha eará máilmeosiin politihkalaš ja ekonomalaš birrasiid eambo beroštit min davimus guovlluin.

Daid áššiid mearkašupmi mat gullet energiijabuvttadeapmái ja energiijasihkarvuhtii šaddet dađistaga deháleabbon go mis leat oktavuodat eará stáhtaiguin ja olgoriikkalaš gávpeberoštumiiguin, maid dái olgoriika- ja dorvopolitihkalaš fáddán. Áššiid dehálašvuoda mearrideamis šaddá leat eambo čalmmusteapmi dasa mii gullá energiijabuvttadeapmái, siskkáldas struktuvrii, báikkálaš árvobuvttadeapmái ja Norgga beroštumiide eará riikkaid nannánjulggiid ovdáneami ektui davvin. Guovllu hearkkes birrasa geažil šaddet dat áššit ain deháleabbon, mat gusket birasgáhttengeáibádusaide, teknologijii, erenoamáš mávssolaš guovlluide gáhttemii ja válbmovuogádagaide, ja daid áššiid čuvvot dalle hástalusat ja vejolašvuodat ovdidit teknologijaid mat heivejit árkalaš mearraguovlluide.

Norggas leat geográfalaš ovdamunit ja ollu ja mánggalágan vásáhusat ja máhtut energiijabuvttadeamis ábis, ja daid vuodul ráđdehus áigu joatkit ovddidanbarggaid. Ráđdehusas lea stuorra beroštupmi lágídit dilálašvuodaid nu, ahte norgalaš máhttobirrasat ja fitnodagat sáhttet leat ođđa energiijaguovllu ovddideami njunnošis.

Riddostahtan Norgga ja Ruošša ovdasvástáduš lea doaimmat hálldašeaddjin Barents-ábi goappáge nannánjuolggis. Ráđdehus áigu váikkuhit nu, ahte energi-

Norggas leat geográfalaš ovdamunit ja ollu ja mánggalágan vásáhusat ja máhtut energiijabuvttadeamis ábis, ja daid vuodul ráđdehus áigu joatkit ovddidanbarggaid. ”

jaguovllu vejolašvuodat geavahuvvojit dán guovtti riikka sierranas eiseváldoorganaid ovtasbarggu buoridemiin, ja industriija ja bálvalus- ja máhttobirrasiid ovtasbarggu buoridemiinge.

Barents-ábi gássa sáhtta šaddat dehálaš eurohpaláš energiijaesursan. Eurohpas EU ja ovttaskas riikkat dál ráhkadit plánaid energiijabuvttadeami joatkevas huksema várás jahkái 2050. Dábálaš dovdomearka lea ođasmuvvi energiija buvttadeapmi ja energiijabeavttálmahtin. Seammás mieđihuvvo dasa, ahte dárbu lea oažžut earáge energiijagálduid áigodagas mii bistá jahkái 2050. Riikkaidgaskasaš energiijadoaimmahat (IEA) deattuha daid ovdamuniid mat leat go mii eambo geavahit luonddugássa koalaid sajis. Norga ja Eurohpa leat guhkesáigásaš gássadoaimbguoimmit. Mii áigut ohcat eambo gássa – erenoamážit davviguovluin.

Jos gávdnojit stuorra mearit Barents-ábis ja gávpemárrkkalaš dilálašvuodat dasa heivejit, de mii árvvoštallat vejolašvuoda gánáhahtti vuogi mielde atnit gássa gáttis,

ja mo ođđa siskkáldas struktuvrra sáhttet hukset. Eanet doaimmaid vuordámušat sáhttet bidjat vuodu Norgga ja Ruošša viiddis ovtasbargui fávllis. Barents-ábi petroleamearit bidjet maid vuodu masa sáhttet hukset máhttobirrasiid mat ovdidit árvobuvttadeami, buktet eanet bargosajiid ja lasi buriid váikkuhusaid Norgga ja Ruošša davviguovlluide.

2) Ođđa industriijaáigi davvin

Davviguovlluide resurssat leat leamaš das áiggiid čađa. Máhttu ja lassáneaddji jearru daid maŋŋái lea dat mii dahká vejolažžan daiguin ávkkástallat. Ráđdehus áigu vuoruhit ángiruššama hukset ođđa máhtolašvuoda das mo ovddidit industriija, árvobuvttadeami ja bargosajiid davvin.

Ábi petrolearesurssaid dorvvolaš ávkkástallamis leat erenoamáš stuorra vejolašvuodat. Ráđdehusa olahanáigumuš lea ahte dán ealáhusas galget leat vejolašvuodat ovddidit báikkálaš árvobuvttadeami ja servodagaid.

Guolleriggodagaid ceavzilis hálldašeapmi lea álo guovdilis ášši ealáhusaid ovddideamis davvin. Boahttevas jagiid sáhttet mearradollui rahpasit eanet vejolašvuodat. Biospektama ángiruššamiin ráđdehus láchčá dili ealáhusovddideapmái mas gáibiduvvo ođđa máhttu mariidna organismaid birra. Áibbas ođđa buktagat ja proseassat ovddiduvvojit, maiguin lea vejolašvuolta buvttadit árvvuod ja álggahit bargosajiid.

Eambo petroleabuvttadeapmi, eambo minerálaruvken ja soahppevas sajádat ođđa fierrvárdusjohtalusaid dáfus sáhttet miellasuhttit álggahit earáge industriijabuvttademiid davviguovlluin. Nugo čuožžu petroleadieđáhusas, de ráđdehus áigu láchit dili nu, ahte Norg-

© OJUAL FRÁM-GUOVDDÁŠ, ANNI-KRISTIN BALTO, NORRØGA BUOLLANSTUTTUMHTA

Fram-guovddáš Romssa gáupogis

“Guolleriggo- dagaid ceavzilis hálddašeapmi lea álo guovdilis ášši ealáhu- said ovddideamis davvin.”

gas eambo atnigohtet gássa industriijas. Gássa molssaeavttot árvu lea vuovdit dan gávpemárganii. Gássa industriijalaš geavahus Norggas ferte danne gánnáhit gávpemárrkalaš gássaostainsoahpamušaid mielde. Vuodđogáibádus lea ahte industriija ovdána birrasii soahppevaš vuogi mielde ja Norgga dálkkádatpolitiikka rájáiid sikkobealde.

Ealáhusdoaimmaid lassánan-vejolašvuodát dahket ain miellagidde-vaččabun viiddidit ekonomalaš ovttasbarggu Ruoššain, Ruotain ja Suomain davvin.

Ráđdehus áigu láchit dili, vai šaddá viiddis ja lagaš ealáhusovttasbargu Ruoššain. Surggiid ovttasbarggu lassin galget doaibmabijut vuoruhuvvot mat geahpedit dakkár geavatláš hehttehusaid mat gusket visai, barggu oazžumii nuppi riikkas, tullui, verrui, ráđjarasttideapmái, ja vel juridihkalaš ja opmodatlaš dilálašvuodaide.

Seammás leat čearggos vejolašvuodát buoridit davviriikkaid industriijaovttasbarggu davvigáttiin. Ráđdehus áigu bargat dan guvlu, ahte ealáhuslaš ovttasbargu dađistaga viiddiduvvo ja čiekŋuduvvo, erenoamážit rájáiid guovttebeallasaš guovlluin mat mis leat Ruotain ja Suomain, ja vel earáge riikkaiguin davvi-

guovlluin ja davviguovlluin olggobealde. Dárbu lea maid eambo bargat ovttas eará riikkaiguin, vai sáhttit árvoštallat ođđa doaimmaid váikkuhusaid ja dovdat buoriid birasčovdosiid oktasaš prošeavttaid várás.

Ráđdehus áigu doalahit lagaš oktavuodaid guvllolaš eiseválddiiguin ja Sámedikkiin dán áššiin.

3) Ollislaš áhpehálddašeami njunušguovlu

Odne jo mii oaidnit viiddis ovttasbarggu doaibmamin vai lea vejolaš gáhttet birrasa ja ealli resurssaid ceavzilis hálddašeami davvin. Hálddašanplánat leat ráhkaduvvon mat galget sihkkarastit Norgga mearraguovlluin ollislaš ja guhkesáigasaš hálddašeami davvin, ja mat galget láchit dilálašvuodaid eambo árvobuvttadeapmái daid rájáiid sikkobealde mat sihkkarastet ahte mii seailluhit ekovuođadagaid struktuvrra, doaibmama ja buvttalašvuoda. Ráđdehusa gudneáigumuš lea bissut njunnošis dán suorggis boahttevaš jagiid.

Dálkkádatnuppástusat, mearrasuvrudeapmi ja lassáneaddji doaimmat dagahit biras- ja resursahálddašeapmái dađistaga ođđa hástalusaid, ja gáibidit ođđa máhtuid ja heivehemiid daidda nuppástusaide mat bohciidit. Dat gáibida ahte mii buoridit iežamet riikkalaš máhtovudot biras- ja resursahálddašeami. Dán barggu lih-kostuvvan lea eaktu go galgat garvit dan, ahte nuppástusat mat bohtet, vahágahttet dehálaš luondduárvvuid, dahje čuhcet birrasii ja ealli resurssaide mat galggašedje leat boahtteáigasaš ovdáneami ja buorredilálašvuoda vuodđu.

Buorre biras- ja resursahálddašeapmi eaktuda maid ártkalaš stáhtaid ovttasbarggu nanusmahttima, ja ovttasbarggu nanusmahttima stáhtaiguin ja doai-

bmiiguin geain leat doaimmat davviguovlluin. Dán oktavuodas guovdilis ášši lea Ártkalaš rádi vuollásaš ovttasbargu ja dan ovttasbarggu buorideapmi mii lea Ruoššain guolástus- ja áhpehálddašeami birra Barents-ábis. Dát ovttasbargu šaddá leat dehálaš go galgat oktii heivehaddat standárddaid ja njuolggadusaid davi mearraguovlluin dohkálaš hálddašeami várás.

4) Buollaábi lassáneaddji geasuheadji-vuohhta

Goas nu boahtteáiggis Buollaáhpi sáhtta leat áhpi mii ii šat jieŋaidisguin headuš fievrrideamiid Ásia, Davvi-Amerihká ja Eurohpa gaskka.

Jagimiehtásaš skiipajohtalus ii leat lagaš boahtteáiggis vejolaš dain mearraguovlluin main ain dálge leat erenoamáš váttes dálke- ja jiekŋadilálašvuodát. Muhto odne jo gánnáha gávpeskiippaide davil johtit jiekŋaguovlluin go mátki dan geažil oatnu ja golut unnat. Jáhkhahtti lea ahte dakkár johtalus lassána. Ruššii dákár johtalus buktá arvat hástalusaid miehtá davvigáttiid main lea unnán huksejvuvon sikkáldas struktuvra. Norgii fas dákár johtalus lea hástalus ja várta dannege eanet skiipat šaddet johtit Norgga rittu, muhto dat buktá maiddái vejolašvuodaide bálvalit dán johtalusasa skiippaid.

Lagamus jagiid dattege vuordit ahte fievrrideamit skiippaiguin Ruššii ja Ruoššas ja petroleabarguide guoski doaimmat dat dagahit stuorimus oasi fievrrádušlassáneapmái. Eanet doaimmat gáibidit ahte Norgga ja Ruošša ovttasbargu buoriduvvo vai mearradoaimmat šaddet dorvvoleabbon ja beavttálmuvvet.

Dain ovdánanmearkkain leat geopolitiikkalaš čuovvumušat. Dákkárga riikkaid go Kiinná, Jahpána,

Mátta-Korea ja Singapora beroštahttet dat vejolašvuodat mat čuožžilit go skiipat johtigohtet davviábi mearragáttiid, ja mat rahpet dáidda riikkaide eanet vejolašvuodaid ovttasbargui ja ovttasdoaimmii. Dan vuodul bohtet mearkkašahtti vejolašvuodat buoridit máhtuid, siskkáldas struktuvrra ja fierpmádagaid mat váikkuiht buorin Norgii. Mii sáhttit vásihit Norgga mearraguovlluin eanet guorbmesirdimiid skiippas skiipii. Go sin fievrridanmátki olgoriikii oatnu, ja golutge unnot, de Norgga doaimmiid gilvalannávccat buorránit go ásiálaš gávpemárikaniin lea sáhka.

Buohkanassii dát ovdánanmearkkat buoridit Norgga mearragátti ja hámmánávccaid strategalaš mearkkašumi.

Go doaimmat lassánit, de sáhtta šaddat eambo dárbu stivret davi mearraguovlluin, ja dat sáhtta váikkuiht ohcan- ja gádjunnávccaide ja oljovaháigiid eastadanválbmui.

5) Máilmeviidosáš máhttobánku birra, dálkkádaga ja servodaga várás

Davviguovllut leat áidnalunddot bánku dakkár dieđuid dáfus ártkalaš guovllu birra ja dálkkádaga birra main lea mearkkašupmi mii ollá guhkás olgobeallái ieš guovllu.

Máhtus Árktisa dálkkádaga birra šaddá leat mearkkašupmi máilmeviidosáš dálkkádatpolitihkkii ja áibbas dárbbášlaš mearrádusaide mat galget áiddastit eatnanmiehtásaš báhkkaneari. Odne jo máhttu Árktisa birra lea juoga mearrideaddji jos galgat sáhttit áddet eat dušše guvllolaš muhto máilmeviidosasaše oktavuodaid mat gullet dálkkádatvuogádahkii. Seammás lea máhttu dálkkádatnuppástusaid, áhpesuvrudeami

ja daid čuohcimiid birra davviguovlluide áibbas guovdilis áššit biras- ja resursahálddašeapmái, ja dasa mo guovllus boahktevaš doaimmat fertejtit heivehuvvot dárbbu mielde.

Norga lea systemáhtalaččat huksen fága-birrasiid mat leat bures ráhkkanan ja main lea sajádat mas sáhttet hukset ja gaskkustit odđa dieđuid. Dálkkádatdynamihka guovddáš, mii lea Bjerknas-guovddášis Bergenis, Romssa universitehtii gullevaš máhttobirrasat ja Fram-guovddáš, Norelándda universitehtta, CICERO ja eará gievrras birrasat addet Norgii ovddasmanni rolla riikkaidgaskasaš ovttasbargus mas gieđahallet ártkalaš dálkkádaga ja dálkkádatnuppástusaid čuohcimiid. Ráđdehussii lea dehálaš doarjut dáid erenoamáš máhttobirrasiid, vai bissot riikkaidgaskasaččat njunnošis.

Svalbárda lea dakkár riikkalaš ja riikkaidgaskasaš buolladutkama áidnalunddot stellet mas lea alladást universitehtaguovddášis (UNIS). Boahktevaš jagiid Svalbárda galgá ovdiduvvot ain eambo dutkama, alit oahpahusa ja goziheami stelletin.

Ártkalaš rádi bissovaš čállingotti ásaheapmi Romsii buorida norgalaš fágabirrasiid vejolašvuoda šaddat ain deháleabbo eaktudeaddjin riikkaidgaskasaš dálkkádatdiplomatiijii.

Davviguovlluin leat stuorra birashástalusat mat vulget guovllu hearckes luondus, birasmirkkuin mat bohtet guhkkin eret ja váralaš mirkkuin mat leat Ruošša rájá nuppi bealde, nugo atombázahatsatge. Riikkaidgaskasaš ovttasbargu lea buktán dehálaš buoridemiid, muhto boahktevaš jagiid lea ain dárbu čavgadit

čalmmustahttit dáid hástalusaid ja fuolahit ahte ekonomalaš ja industriijalaš doaimmat leat luonddu gierdanrájaid siskko-bealde.

6) Nana ja odđaššedahkki ovttasbargu davvin

Davvin guvllolaš ovttasbarganvuogádat lea pragmatálaš ja čalmmustahttá riikkarájaid rasttideaddji geavatalaš hástalusaid.

Ráđdehus dáhttu ahte Ártkalaš ráđđi, Barents-ráđđi ja Davi dimenšuvdna ovddiduvvojit ja nannejuvvojit. Ollu hástalusat čoadásit buoremusat lagaš ovttasbarguin, ja buot riikkat dovddahit háliidusa nannosat ovddasbargui. Ráđdehus dáhttu ahte Norga ain galgá álššalaččat duogá-bealde movttiidahttimiin čiekŋudit ja viiddidit dán ovttasbarggu, mas leat rabas kanálat guovllu olgobeallásaš stáhtaide ja doaimmaguimmiide, mat eai gula ártkalaš stáhtaide.

Davi riikkarájaid rasttideaddji akademalaš ja eará máhttobirrasiid ovttasbargu lea veahkin nannen gievrrat fierpmádaga mii maid lea movttiidahtán gávdnat buriid stáhtaid gaskasaš politihkalaš čovdosiid. Ráđdehus áigu boahktevaš jagiid veahkin viiddidit ja nanusmahttit dakkár birrasiid Norgga ja ránnjástáhtaid gaskii, ja maiddá

“ Ráđdehus dáhttu ahte Ártkalaš ráđđi, Barents-ráđđi ja Davi dimenšuvdna ovddiduvvojit ja nannejuvvojit. ”

davviamerihkálaš, eurohpalaš ja ásiálaš birrasiid.

Riikkalaš ovddasvástádus lea hálldašit petrolearesurssaid ja mearridit ohcan- ja ávkkástallaneavttuid. Sávaldat lea ovttasbarguin buoridit riikkaidgaskasaš máhtu birrasa ja dorvvolašvuoda birra.

Nu lea maid vejolašvuoda dáfus buoridit ovttasbarggu Ruoššain dáid guvllolaš rámaid siskkobealde. Norga ja Ruošša leat álggahan dehálaš ovttasbarggu vuodđudan dihtii oktasaš prográmma birasgoziheami várás, ja bidjan dihtii Barents-ábi Ruošša oasi várás vuodu ollislaš hálldašanplánii, man vuodus leat seamma vuodđojurdagat go Norgga plánasge.

Árktalaš rádi siskkobealde ovttasbargu lea nanusmuvvan jagis jahkái, ja ráddi lea váikkuhan dasa, ahte dehálaš čuolbmačoahkit leat divaštallojuvvon, erenoamážit dakkárat mat gusket birrasii ja dálkkádahkii, muhto maiddá dakkárat mat gusket skiipajohtalusii, oljo- ja gássadoaimmaide ja turismii. Dása bođii jagi 2011 lassi vel, go vuosttamuš juridihkalaččat geatnegahtii soahpamuš šiehttojuvvui, masa Árktalaš rádi lahttoriikkat vuolláičáalle, namalassii Ártisii goskevaš ohcan- ja gádjunovttasbarggu soahpamuš, nugo dát fora lei háliidan. Sivva lea jáhkkit ahte boahhtevaš jagiid sáhttet šaddat eanet dakkár soahpamušat. Čakčat jagi 2011 álggahuvvojedje Árktalaš rádi lahttoriikkaid gaskasaš šiehtadallamat árktalaš oljonuoskkidemiid eastadeaddji válmmu birra, maid Norga, USA ja Ruošša jodihtit ovttasrádiid.

Dehálaš lea konseventa ja ovddalgihtii árvidahtti vuogi mielde duostut dan lasáneaddji beroštumi mii lea stáhtain ja doaimbiin árktalaš guovlluid olgobealde.

Norga dohkkeha eará stáhtaid lobálaš beroštumiid Ártisii ja sávvá odđa bissovaš dárkojeaddjiide buresboahhtima Árktalaš ráddái guđet ollašuttet searvama mearriduvvon eavttuid.

Álgoálbmogiid dilli šaddá álo leat guovdil guvllolaš ovttasbarggus davvin. Dakkár gulahallanbáikkiin go Árktalaš rádis ja Barents-rádis sáhttet álgoálbmogiid beroštumit váldojuvvot vuhtii ja ovdiduvvot ain eambo riikkarájáid rastá stuorra geográfalaš viidodagas.

Barents-ovttasbargu ávvuda 20-jahkásaš bistima jagi 2013, go Norggas lea dan jodiheapmi. Ollu lea dáhpuhuvvan sihke guvllolaš ja máilmmiviidosaš dásis dan rájis go Girkonjarga-julggaštus bođii jagi 1993. Mii leat ollu vásihan ja oahpan. Dál lea lunddolaš geahččat ovddas guvlui, ja Norga áigu dahkat álgaga odđa ovttasbarganjulggaštusa hábmemei, dakkárii mii addá ovttasbargui višuvnnaid ja háltti boahhtevaš 20 jahkái. Mánngga suorggis lea vejolaš oaidnit ain viidát ja buoret ovttasbarggu: minerálaealáhusas, álbmogiidgaskasaš ovtastallama joatkevaš nanusmuvvamis, bargomárkaniid dađistaga heivehallamis, oahpahusa, birasgáhttema ja dutkama ovttasbarguid buorideamis, ja earáge diliin mat leat dehálaččat birrasiidde, álbmogiid eallindiliide ja ealáhusaid ovddideapmái. Guvllolaš eiseválddit, álgoálbmogiid organisašuvnnat ja Barents-čállingoddi leat dán ovttasbarggus dehálaš ovddas guvlui doalvut.

7) Odđa geopolitihkalaš guovddáš davvin
Galbma soadi jurddašepmi ja guovllu olámuttohisvuoha hábmejedje davviguovlluid strategalaš ja geopolitihkalaš beroštumi guhkibut go njeallje jahkelogi.

Ain dálge davviguovlluin lea soahteveagastrategalaš beroštupmi, ee. dannego dain leat Ruošša atomvearjoveaga oasis, ja dannego guovllu geavahit dehálaš soahtegiid- ja mearrasoahteosiid hárhellanguovlun. Norga lea NATO-lahttu bargan dan ovdii, ahte lihttu fas galggašii atnit čalmmis iežas lagaš guovlluid – daidige mat leat davvin. Dán barggu vuodđun leat guhkesáigásaš vásáhusat mat čájehit ahte dorvopolitihkalaš čielggasvuoha hukse dássitvuoda ja ovddalgihtii árvidahtti vuoda buot oasálaččaide.

Norga atná dehálažžan joatkit lagaš ja ovddalgihtii árvidahtti ovttasbarggu ovddideami Ruoššain davvin. Višuvdna lea ahte mii dađistaga sáhttit ovddidit dán ránnjávuođa nu, ahte das leat dat buorit iešvuodat maid mii dovdat rabas ja luohhtevaš ránnjágaskavuodain, mat

“ Norgii lea boahhteáiggige dehálaš sihkkarastit ahte álbmotrievttálaš vuodđojurdagat čuvvojuvvojit, ja ahte riddostáhtaid erenoamáš vuogiatvuodát, geatngasvuodát ja ovddasvástádus váldojuvvojit vuhtii. ”

Norggas muđuid leat iežas davviriikkalaš ránnjáiguin.

Norga lea sirdán Suodjalusa oktasaččat doaimbi váldoguoovddáža Bodedjui, ja Suodjalusa resurssaid ja doaimmaidge váldoosiid davás. Dát ii leat dahkkojuvvon vástádussan mange soahteveagalaš áitagii, muhto lea baicce davviguovloriikii Norgii lunddolaš vuohki čájehit dan ovddasvástádusa mii mis lea davvin. Suodjalus áigu boahktevaš áiggiid eambo čalmmustahttit iežas doaimmamušaid ollašuhttima davvin.

Boahktevaš jagiid Norga áigu joatkit iežas guhkesáigásaš árbevieru, namalassii bovdet lihtolaččaideamet hárjehallat min guovlluin, erenoamážit davvin. Lunddolaš lea maid viiddidit Norgga ja Ruošša ovttagu, sihke soahteveagalaš suorggis ja maiddái dan suorggis mii gullá guolástusdoaimmaid bearráigeheččui Barents-ábis.

Seammás strategalaš govva lea nup-pástuvvamin. Vuostálasvuoda árbevirolaš linnját, mat ledje nuortti ja oarjji gaskkas, leat jávkamin dannego ovttagu, viiddiduvvo ja dat beroštumit maid eanet doaimbit dál čájehit, bohtet sadjái – davviamerihkalaš, eurohpaláš ja áisialaš beroštumit. Sii leat álgán beroštit ođđa fievrádušgeinnodagain, resurssaid fidnemis ja dieduin dálkkádatnuppástusain, jiekjasuddamis ja ábiid nuppástuvvamis.

Davviguovlluide lea álkit beassat dađistaga go jieŋat suddet, ja vel ođđa teknologijja geažil, mii ráhkaduvvo fievrádušasa ja bearráigeaheču várás. Dain mearraguovlluin maidda guhká illá oppa johtege ovdal, dál viidánit dađistaga eanet gávppálaš doaimmat, ja mii fertet leat gergosat vásihit sihke sávvojuvvon ja sávkahtes johtimiid daidda. Eambo dárbu šaddá gozihit ortnetvuoda min davimus mearraguovlluin, ja dađistaga eambo

ohcan- ja gádjunnávccat gáibiduvvojit mearrastáhtain.

Norgii lea boahtteáiggige dehálaš sihkkarastit ahte álbmotrievttálaš vuodđojurdagat čuvvojuvvojit, ja ahte riddostáhtaid erenoamáš vuoigatvuodat, geatngasvuodat ja ovddasvástádus váldojuvvojit vuhtii. Buorre vuolggasadji lea dat, go ártkalaš riddostáhtain lea ovttamielalaš oaidnu álbmotrievttálaš doaimmannjuolggadusain. Norgga davviguovlodiplomatijii lea dehálaš nanusmahttit ja bisuhit dán ovttamielalašvuoda ain eambo riikkaidgaskasaš dásis.

Go lea ráhkadan iežas davviguovlopolitihka ja politihka váldolinnjáiid almuhan riikkaidgaskasaš birrasiidda, de ráđdehus lea ovttastahtán guokte doahpaga dajaldahkan «alla davvi – vuolegis gealdu». Galbma soadi áiggi daid guovlluid dovdomearka lei dat áitta, ahte stuorra fámut dain gártet gazzalagaid. Dattetge lihkestuvve Norga ja Ruošša

čoavdit geavatlaš hástalusaid dili mielde. Dat seamma buorre ja diliide heivvolaš ovttagu, mii lea Norgga ja Ruošša gaskkas, šaddá leat dehálaš vuoruhus boahktevaš jagiid.

Dálkkádatnuppástus, buoret vejolašvuodat beassat luondduresurssaide ja eanet olmmošlaš doaimmat idihit dál davviguovlluid dakkár guovlun mas lea viehka stuorra geopolitihkalaš mearkkašupmi – ođđa geopolitihkalaš guovddážin. Ráđdehusa bajimuš ulbmil lea ávkin geavahit daid vejolašvuodaid, ja seammás hálldašit birrasiid ja resurssaid ceavzilis vuogi mielde, ja bisuhit davviguovlluid ráfálaš ja dássidis guovlun. Norga danne áigu boahktevaš jagiid doaimmat dakkárin mas lea spiehkaskahtes ja ovddalgihtii árvidahtti alimusmearridanváldi, ja dakkárin mii ovddida dakkár ovttagu eará riikkaiguin main vuodus lea luohttamuš ja rabasvuohka.

 Dálkkádatnuppástus, buoret vejolašvuodat beassat luondduresurssaide ja eanet olmmošlaš doaimmat idihit dál davviguovlluid dakkár guovlun mas lea viehka stuorra geopolitihkalaš mearkkašupmi.

OD
Davviguovllut 2011

3

Váldoulbmilat ja strategalaš vuoruhusat

3

Davviguovlopolitihka **GUOVDILIS** olgoriikapolitihkalaš ulbmilat leat:

- váfistit ráfi, dássitvuoda ja ovddalgihtii árvidahttivuoda;
- sihkkarastit ollislaš ekovuogádatlaš hálddašeami mii seailuha luonddušláddjiivuoda ja hukse vuodu resurssaid ceavzilis geavaheapmái;
- nannet riikkaidgaskasaš ovttasbarggu ja riikkaidgaskasaš riekteortnega;
- nannet barggu fidnema, árvobuvttadeami ja oppa riikka buorredilálašvuoda guvllolaš ja riikkalaš ángiruššamiin, ovttasráđiid eará riikkaid doaibmaguimmiiguin ja áššáiguoski álgoálbmogiiguin.

Máhttu, doaibma ja lahkaleahkámus – leat geinnodaga čujuheaddji doahpagat ráđdehusa davviguovlluid ángiruššamis:

MÁHTTU: Norggas galgá leat gudneáigumuššan leat njunnošis máhtu dáfus, sihke davi birra, davi várás ja davvin. Davviguovlostrategiija defiidne máhtu ieš ávssisin davviguovloángiruššamis.

DOAIBMA: Norggas galgá leat gudneáigumuššan leat njunnošis guovdilis árvobuvttadansurggiin davvin ja Norga galgá leat davi birrasa ja resurssaid ovddimus hálddašeaddji. Dát gáibida lagaš ovttasbarggu riikkalaš, guvllolaš ja báikkálaš eiseválddiid, ealáhusaid ja áššáiguoskevaš dutkanbirrašiid gaskkas.

LAHKALEAHKÁMUŠ: Norggas galgá gudneáigumuššan leat iežas lahkaleahkámus buot Norgii gulli eanaosiin ja mearraguovlluin davvin dakkár politihkain mii ovddida ja doarju ássamiid, árvobuvttadeami, hálddašeami, barggiid, ja kultuvrra Norgga davviosiin, sihke siviila návcaiguin ja Suodjalusa lahkaleahkámušain.

STRATEGALAŠ ÁŅGIRUŠŠAMAT – BOHTOSAT JA VUORUHUSAT.

Iežas davviguovlopolitihka váldoulbmiliid čadaheami dihtii ráđdehus lea sátnádan arvat bajimus strategalaš vuoruhusaid. Daid lea vejolaš čoahkkáigeassit 15

čuokkisin. Čuovvovaš teavsttas mii čájehit visogova mas bohtet ovdan davviguovloángiruššama deháleamos bohtosat, ja vuoruhusat mat leat ovddas guvlui mearriduvvon, ja dat gusket dan 15 bajimus vuoruhussii.

1. Norggas galgá leat njunušmáhttu davviguovlluid birra, davviguovlluid várás ja davviguovlluin

Bohtosat:

- Mearkkašahtti ángiruššan dálkkádat- ja birasduktamis. Fram-guovddáš Romssa gávpogis – riikkaidgaskasaš dásis dálkkádaga ja birasduktama njunušguovddáš, masa gullá ee. Norgga buollainstituhta máhttguovddáš mii lea jienjaid, dálkkádaga ja ekovuogádagaid (ICE) várás. Fram-guovddáš rahppojuvvui jagi 2010, ja das leat dál 19 lahttoásahusa. Dat barget ovttasráđiid vida vuoruhuvvon dutkansuorggis main leat sullii 500 bargosaji.
- Jahkásaš mijonsturrosaš juolludeamit mat galget deavdit máhttováilliid hástalusaid čoavddedettiin, ja geavahan dihtii ávkin davviguovlluid vejolašvuodaid. Barents 2020 nammasaš doarjjaortnet áshuvvui jagi 2006. Dan rájis go vuosttamuš máksu dahkkojuvvui jagi 2007, gitta jahkáii 2012 leat juolluduvvon buohkanassii

- 303 miljon ruvnnu oktiibuot 56 prošektii.
- Ođđa buolladutkanprográmma mii gullá Norgga dutkanráđđái, áshuvvui jagi 2011, ja dasa leat juolluduvvon 45 miljon ruvnnu.
 - Norga lei duogábealde ángirušši áshahan dihtii máilmmi stuorámus buolladutkanprográmma, International Polar Year (IPY) (2007-2009). Stuorradiggi juolludii 330 miljon ruvnnu Norgii IPY vuollásaš ángiruššin, ja dása gullet 27 norgalaš dutkanprošeavtta ja dutkanmátki G.O. Sars nammasaš dutkanskiippain Máttajiekpaáhpái.
 - Geopolitikk i nord ja Asia's role in the High North nammasaš dutkanprográmmat leat áshuvvon Norgga dutkanrádi olis, ja daidda lea doarjja juolluduvvon Barents 2020 doarjjaortnegis, ovddibui 28 miljon ruvnnu viđa jahkái ja manjibui 15 miljon ruvnnu golmma jahkái.
 - Viiddiduvvon oahpahuš- ja dutkanovttasbargu Ruoššain, Kánadain ja USAin, ee. 196 davviguovlostipeanddain ásaheami rájis mii lei jagi 2007.
 - Čuovvoleapmi mii galgá aktiivvalaččat doarjut bargo- ja ealáhusorganisašuvnnaid ja oahpahuš- ja dutkanásahusaid, vai lea vejolaš buoridit máhtu daid hástalusaid ja vejolašvuodaid birra mat leat davvin.
 - Nana davvinorgalaš fierpmádagat leat áshuvvon go riikkaoasi áshusat leat eambo lahkalgaid álgán oavttasrádiid bargat bajimus SAK-politihka oktavuodas. (SAK mearkkaša ovttasbarggu, bargojuogu, guovddušteami).
 - Dutkama vástesaš fápmočohkken áshettiin guvllolaš dutkanfoanddaid ortnega. Davvi-Norgga foandaguovlu lea vuoruhan prošeavttaid dálkkádatheivehallama suorggis, guvllolaš buorredilálašvuoda ovddideami suorggis ja rádjaraštideaddji guvllolaš ovddideami suorggis.
 - Máhttoguovddážiid ovddideapmi Svalbárddas, ee. nannedettiin dutkama sikkáldas struktuvrra ja Svalbárdda universitehtaguovddáža (UNIS) oahpahannávccaid. Romssa universitehta ja Nordlándda universitehta oahpposadjelohku lea lassánan jagi 2009 ja jagi 2011.
 - Olahusa dahkki riikkaidgaskasaš dutkandoaimmat Svalbárddas. Logi riikkas leat dutkanstašuvnnat Ođđa-Ålesunddas, ja lagabui bealli UNISa studeanttain leat olgoriikkaid stáhtalahut.
 - Norga lea álggahan áidnalunddot eanadárkonguovddáža ásaheami Svalbárddas (SIOS – Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System) mas sullii 20 riikka leat mielde.
- Vuoruhusat ovddas guvlui:*
- Ovddidit ain eambo máhttobirrašiid mat leat Fram-guovddážiis Romssa gávpogis, vai guovddáža birrasat ain galget leat riikkaidgaskasaš njunnoša dásis das mii guoská davviguovlluid dálkádaga ja birrašiid dutkamii.
 - Ráđdehus áigu háhkat ođđa jiekjasmoarri dutkanskiippa, man ruovttuhámman lea Romssa gávpot. Goas dat galgá čadahuvvon, dan ráđdehus mearrida manjá.
 - Buoridit davvinorgalaš máhttobirrašiid searvama, nu ahte unnimusat 50 % doarjjaruđain maid Barents-2020 ortnet juohká, galget juolluduvvot dakkár prošeavttaide main davvinorgalaš máhttobirrasat leat mielde.
 - Dahkat álgaga dasa ahte kártejuvvojit norgalaš máhttobirrašiid návccat davviguovlluide guoski oahpahuš ja dutkamis, vai lea vejolaš oaččuhit áigái ain eambo ovttasbarggu, eambo oktiiveivehallama ja buoret bargojuogu mat sihkkarastet alla dási ja buori resursageavaheami.
 - Dutkan ja alit oahpahuš galget ain leat Norgga doaimmaid vuoddogeađgi Svalbárddas.

2. Ráđđehus áigu čuočuhit mearridanválddi ja hálddašit válddi davvin jáhkehahtti, spiekaskeahces ja ovddalgihtii árvidahtti vuogi mielde.

Bohtosat:

- Suodjalusa fápmočoahkki lea sirdojuvvon davás, ee. sirddedettiin Suodjalusa Operatiiva Váldoguoovddáža Stavangeris Bodedjui, ásahettiin Riddogeahču váldoguoovddáža Suortái odđajagemánu 1. b. 2012.
- Ráđđehus lea nannen riikka mearridanválddi ja váldehálddašeami návccaid davvin go lea lasihan operatiiva doaimmaidis davvin.
- Háhkkan vihtta odđa fregáhta mat buoridit Norgga návccaid hálddašit stuorra mearraguovlluid davvin.
- Riddogeahču skiipačoahkádus lea ođasmahttojuvvon go leat ostojuvvon odđááigásaš mánggadoaimmat skiippat. Erenoamážit leat gozihannávccat ja sirdilannávccat buoriduvvon. Dát návccat buoriduvvojit ain eambbo go váldojuvvojit atnui NH-90 nammasaš helikopterat dain skiippain mat leat huksejuvvon helikopteriid dolvvodeami várás.
- Šihttojuvvon soahpamuš Islánddain dorvvolašvuoda ja suodjalus- ja válbmoovttasbarggu birra (2007), masa gullet guovdilis oassin nannejuvvon ohcan- ja gádjunbálvalusat, siviila válbmu ja suodjaluslunddot doaimmat.

- Ásahuvvon leat viiddis fágamiliteara gaskavuodat davvin. Čađahuvvon leat Norgga ja Ruošša oktasaš soahteveagalaš mearrahárjehallamat jagi 2010 ja jagi 2011, nugohčoduvvon Pomor-hárjehallamat.

Vuoruhusat ovddas guvlu:

- Suodjalusa helikopterbiras Beardogoržžis galgá ain eambbo ovddiduvvot go maritiibma helikopternávccat guovdduštuvvojit girdistašuvdnii.
- Ovddidit ain eambbo hárjehallandoaimmaid lihtolaččaiguin davvin, muhto maiddá eará dehálaš ovttasbargoriikkaiguin.
- Plánejuvvojit lassehárjehallandoaimmat Soahteveagas jagi 2011 ja jagi 2012. Dáin doaimmain eatnašat čađahuvvojit davvin.
- Riddogeahču áigu vuoruhit mearraguovlluid davvin, ja doaimmat dain mearraguovlluin leat jagi 2011 ja jagi 2012 plánejuvvon bistit lagabui 2500 patrulljajándora jahká.
- Riddoeskádra (fregáhta, Skjold-luohkkásaš skiippat, miidnačorgenskiippaid, čázevuolfatnasiid) johtindoaimmat davvin galget lassánit jeavddalaččat dađistaga go odđa skiippat váldojuvvojit atnui. Plána lea lasihit guovttegeardásaččat fatnasiid johtinjándoriid jagi 2008 rájis gitta jagi 2012 rádjai.

- Joatkit NH 90-helikopteriid atnui váldima.
- Álggahit jagi 2012 guovtti odđa rádjastašuvnna huksemiid rádjageahču várás Norgga-Ruošša rájás.
- Viiddidit soahteveagalaš ovttasbarggu Ruoššain.

3. Ráđđehus dáhttu ahte Norga galgá leat davviguovlluid birrasiid ja luondduváriid njunušhálddašeaddji

Bohtosat:

- Norgga ábi hálddašanplána lea ráhkaduvvon ja Barents-ábi ja Lofuohta olggobeallásaš mearraguovlluid mariidna birrasiid vástesaš hálddašanplána lea ođasmahttojuvvon. Hálddašanplánat gohccáhit riikkaidgaskasaš beroštumi ja leat mielde nannemin resursahálddašeami čalmmusteami davvin.
- Jan Mayen oktan territorialaš mearraguovllui lea ráfáidathttojuvvon suodjaluvvon luodduguovlun, ja viiddiduvvon lea Guovžžasullo suodjaluvvon luondduguovlu gitta territoriarádjái mii lea 12 mearramiilla gáttis eret.
- Čađahan gildosa johtimis Svalbárdda suodjaluvvon guovlluin dakkár skiippaiguin main lea lossa buñkerolju.
- Bidjan ovdan ja dohkkehan odđa lága luonddušláddjiivuođa hálddašeami birra.

- Kárten 53 000 km² mearrabotnis geavahettiin MAREANO-prográmma hálddašanplána guovllus mii lea Barents-ábi ja Lofuohta olggobeallásaš guovlluid várás.
- Joatkán ángirusšama dutkat mo dálkkádatčuovvumušat váikkuhit guollemáddodagaide, ekovuogádagaide ja akvakultuvrii (mearradoallokultuvrii), ee. dakkár sierra prográmma rámaid sikkobealde mii čađahuvvo Áhpeditkaninstituhta namas.
- Eambbo ángirusšan máhttui ja luodus ealli mariidna resurssaid hálddašeapmái sierranas ásaheapmái gaskasaš viidát mearriduvvon ovttasbargoprográmmaid rámaid sikkobealde.
- Ráhkadan Barents-ábis oktasaš norgalaš-ruoššalaš birasdilleraportta ja álggahan barggu Barents-ábi oktasaš norgalaš-ruoššalaš birasgozihemiin.

Vuoruhusat ain ovdas guvlui:

- Čuovvolit riikkalaš ulbmiliid ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid dálkkádat- ja birassuorggis ja ain boahpteáiggige bidjat alla biras- ja dorvolašvuodastandárddaid vuodđun dakkár ealáhusdoaimmaide main lea ovdalgihtii-várrugasvuoda-prinsihppa, buohkanas čuohcimat, luonddušláddjiivuodálaga mearrádusat, mat celket ahte luonddugeavaheapmi ja gáhtten galget leat ceavzilát, ja vel svalbárdabirasláhka.
- Leat ovdasmanni riika das mii guoská mearraguovlluid ollislaš ja ekovuogádatvuodot hálddašeapmái, ja bargat dan ovdii ahte buot riikkat main leat mearraguovllut mat rájáiduvvet Norgga mearraguovlluide, ráhkadit ollislaš hálddašanplánaid.
- Bargat dan ovdii ahte dálkkádahkii heivehallamat šaddet Ártkalaš ráđi ja davviguovlluid eará ovttasbargoforaid guovdilis fáddán, ja dange ovdii ahte ráhkaduvvojit ártkalaš dálkkádaga várás heivehallanstrategiijat mat devdet hástalusaid biddjojuvnon gáibádusaid.
- Oaččuhit áigái ulbmiláiggalas máilmmiviidosaš ja guvllolaš ovttasbarggu mii galggašii dáhkidit erenoamáš hearkkes guovlluid ja šlájaid gáhttema.
- Bargat dan ovdii ahte davviguovlluid oanehisáigásaš nuoskkideaddjiid mirkkoluoitimat geahpeduvvojit.
- Bargat dan ovdii ahte máhttu davi dálkkádatnuppástusaid birra ollá riikkaidgaskasaš dálkkádatšiehtadalliid rádjai ja váldojuvvo vuhtii sin vuoruhusain.
- Nannet áhpebirasovttasbarggu Ruoššain ásaheapmái dihtii ollislaš norgalaš-ruoššalaš birasgozihanprográmma Barents-ábi várás.
- Atnit áigumuššan kártet Lofuohta-Barents-ábi mearrabotni ovdal jagi 2020 loahpa.
- Bargat ovttrasráđiid Suomain dakkár doaimbajiguiguin mat gusket ceavzilis guolásteapmái ja Deanu čázádaga hearkkes luossamáddodagaide.

4. Ráđdehus áigu nannet goziheami, válmumu ja mearradorvovolašvuoda davi mearraguovlluin

Bohtosat:

- Ásaheapmái Várggáin trafihkkaguovddáža jagi 2010, mii maid lea riikkalaš máhttoguovddáš mearradorvovolašvuoda, oljoválmumu ja goziheami várás.
- Oljoválmumu nana buorideapmi stáhtalaš oljováhátgáhttenávdnasiid systemáhtalaš molsumiin jagi 2006 manjá.
- «Barents-áhpi šearpmas»: Riddolágáduš válmumašta gozihan- ja diehtujuohkinvuogádaga ásaheami, man namma lea ”BarentsWatch”, man ulbmil lea buktit áigái luohtehahti bálvalusaid almmolaš ja bođolaš (priváhta) geavaheaddjiid dárbbuid mielde.
- Norga lea duogábealde oaččuheamen áigái vuosttamuš álbmotrievttálaččat geatnegas soahpamuša maid Ártkalaš ráđdi lea ráhkadan ohcama ja gádjuma várás Ártkasis, ja maid ministarráđdi vuolláičálii Nuuk gávpogis miessemánus 2011. Soahpamuš buktá čielgasa juohke riikka geográfalaš ovdasvástádusa suorggis.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Bidjat johtui ja ovddidit BarentsWatch jagi 2012 rabas oasi, ja bargat joatkevaččat gittaosiin lagaš ovttrasáđiid etáhtaiguin main lea operatiiva ovddasvástádus mearas. Rabas doaibma- ja ovddidanorganisašuvnna báiki galgá leat Romssa gávpot.
- Leat duogábealde oáččuheamen áigái geatnegahtti njuolggadusaid skiippaid várás mat johtet buollamearas (nugohčoduvvon Buollakoda), namalassii ONa mearrajohtalusorganisašuvnna (IMO) bokte.
- Ovddidit oljoválmmu.
- Leat duogábealde nannemin oljoválmmu guvllolaš ovttasbarggu Ártkalaš ráđi bokte.
- Nannet mearradorvvolašvuoda:
 - Bidjat johtui dálkerádara mii lea Geanjis Várnjarggas.
 - Svalbárdii lea árvaluvvon mearraofelašbálvalus.
- Buoret lahkaleahkámuš:
 - Joatkit barggu gádjunhelikopteriid háhkamiin dainna ulbmiliin ahte dat galget leat doaibmanvábmasat ovdal jagi 2020 loahpa.
- Nannet Svalbárdda doaibmannávceaid:
 - Sysselmánne helikopterbálvalusas galget jagi 2014 rájis leat guokte stuorra helikoptera, ja buoret geargatvuotta.

- Buorre gearggusvuotta:
 - Joatkit barggu mii galgá buoridit mearradorvvolašvuoda ja válmmu davviguovlluid fáhkkaš nuoskkideami vuostá.
- Buoret máhttu:
 - Mearrakártema joatkit guovllu dutkama ja fievrredeami vuoruhuvvon dárbbuid vuodul, ee. buolabirrasaš mearrakártema ovttasbarggu bokte.

5. Ráđdehus áigu nannet ja viiddidit ovttasbarggu Ruoššain

Bohtosat:

- Šiehtadan historjjálaš soahpamuša Ruoššain maritiibma ráddjehusaid birra Barents-ábis ja Buollaábis 40 jagi guhkkosaš šiehtadallamiid maŋŋá. Ráđjalinnjá mearrideapmi lea ulbmilolahus ja rahpá ođđa ovttasbarganvejolašvuodaid. Norggas ja Ruoššas lea dál eanarádjá mii lea jagi 1826 rájis, ja mearrarádjá mii lea jagi 2011 rájis.
- Eambo gávppašeapmi 13,6 miljárdda ruvnnu rájis jagi 2005 gitta 17 miljárdda ruvnnu rádjai jagi 2010.
- Erenoamáš stuorra lassáneapmi ráđjarastideami oktavuodas. Storskog- rádjastašuvnna ráđjarasttidiid lohku lea sturron 8000 olbmo rájis jagi 1990 gitta 107 000 olbmo rádjai jagi 2005, ja jagi 2011 lohku orru šaddamin 190 000.
- Hearnkes álggu rájis ekonomalaš ovttasbargu lea lassánan davvin

dovdan láchkai; 40 norgalaš fitnodaga leat vuodduvvon Murmánskka gávpogii.

- Rahpan ođđasis honorára generalkonsuláhta Arhángelskii čakčamánu 2010.
- Nannen Norgga diplomáhtalaš lahkaleahkámuša Ruoššas olgoriikabálvalusa resurssaid ođđasis vuoruhemiin.
- Lohppii šiehtallojuvvon soahpamuš ráđjaássiduođaštusa birra, mii álkkásmahttá sidjiide guđet orrot lahka norgalaš-ruoššalaš rájá beassat doallat oktavuodaid rastá rájá.
- Strategalaš energiibargoguoibmevuotta mii lea ásahuvvon viiddis energiijaivaštallama bokte Ruoššáin mii siskkilda ráddjehussoahpamuša vejolaš ráđjarasttidangávdnosiid.
- Ásahuvvon lea viiddis fágamiliteara gaskavuotta davvin. Čadahuvvon leat oktasaš maritiibma hárdjehusat Norgga ja Ruošša gaskkas jagi 2010 ja jagi 2011, nugohčoduvvon Pomor-hárdjehusat.
- Čadahuvvon leat mearkkašahtti geahpedusat ealáhusdoaimmaide ja eanaš olbmuide guđet ledje ráđjalagaš ovttasbarggus Ruoššain, ee. oahppameahttun bargiid bargolobi ja álkkásmahattojuvvon visageavahallamiin (Pomorvisum).

- Barents-čállingotti rádjastideaddji prošeavttat (3200 prošeavtta jagi 1993 rájis) leat leamaš mielde nannemin álbmogis-álbmogii ovttasbarggu Ruoššain.
- Nannejuvvon norgalaš-ruoššalaš ovttasbargu ee. oahpahusa, birasgáhttema, dearvvasvuoda, guolastushálddašeami ja ealáhuseallima surggiin.
- Dorjon norgalaš guolástusorganisašuvnnaid ovttasbarggu ja divastallama Ruošša guoibmeorganisašuvnnaiguin.
- Atomovttasbargu: Norga lea leamaš mielde billisteamen 5 boarásmuvvan Ruošša atom-čázevuolfatnasa. Buot stuorra 180 radioaktiiva gáldu sadjai mat leat mearračuovgatoartnain davvioarjji Ruoššas, leat dál biddjojuvvon beaivvášseallapanelat.
- Ruošša studeanttaid lohku lea ollu sturron Norggas – 526 logu rájis jagi 2005 gitta 1 175 logu rádjai jagi 2010.
- Šihttojuvvon soahpamuš (MoU) Máhtodepartemeantta ja Ruošša oahpahus- ja dieđaministeria gaskkas alit oahpahusa suorggis.
- Nannejuvvon lea Ruoššain birasgáhttenovttasbargu das mii guoská ollislaš mearraháld-dašeapmái, luonddušláddjiivuhtii ja birasgoziheapmái rádjaguovlluin, ja birasmirkkuid giedahallamii.

- Ásahuvvon lea viiddis dearvvasvuodalaš ovttasbargu, ee. njoammu dávdmaid hárrái, primára ja erenoamáš áššedovdiid bálvalusaid oktiiorndema hárrái ja dearvvas eallindábiid hárrái.
- Ásahuvvon lea viiddis ovttasbargu davviguovvluid váravuloš mánáid, nuoraid ja bearrašiid várás ee. multilaterála mánáidprográmma bokte, man namma lea *Children and Youth at Risk in the Barents Region (CYAR)*.

Vuoruhusat ain ovdas guvlui:

- Rádđehus doarju Storskog rádjastašuvnna odđa huksema, mii lea Máтта-Várjjagis. Rádđehus áigu maŋŋá mearridit čadahánaggi.
- Lasihit Storskog nammasaš rádjabearráigeačču stašuvnna návccaid hohpolaš doaibmabijjuiguin dálvet 2011/2012, ja dasa gullet maiddái eanet sisamanni ja olggosmanni fiillaid ja dárkkistanlurkkat, elektrovnnalaš pássadárkkistanrusttegiid atnuiváldin, ja giellaoahpahus. Árvaluvvon lea lasihit politiijaid logu Storskog rádjastašuvnnas jagi 2012.
- Rádđehus áigu geahčadit visageavada ja njuolggadusaid, ja áigumuš lea dán stuorradiggeáigodagas álggahit Schengen-ovttasbarggu rámaid siskkoabealde eanet geahpedusaid Norgga visageavadis Ruošša stáhtalahtuid várás.
- Rádđehus áigu álggahit rádjaašsiduođaštusortnega jagi 2012 ovdidit oasis.

- Joatkit viggamušaidis váikkuhit nu, ahte Guoládagas Beahcánguovllu nihkkelbuvttadeamis eai luitojuvvo nu stuorra hivvodagat nuoskkideaddji ávdnasat lundui.
- Čuovvolit daid ollu konkrehta ángiruššamiid mat leat Rádjalagaš ovttasbarggu oktasašjulggaštusas ja Bargoplána mii čájeha mo galgat nannet Norgga-Ruošša rádjastideaddji ovttasbarggu áigodagas 2011–2015.

- Bidjat ovdan strategiija dan ealáhusovttasbargui mii lea Ruoššain jagi 2012.
- Bargat eambo dan ovdii ahte Norgga ja Ruošša bargit álkibut sáhttet bargat nuppi riikkas.

6. Rádđehus áigu nannet ja viiddidit ovttasbarggu eará ártkalaš riikkaiguin ja dávjudit gulahallamiid eará oasálaččaiguin geaiguin mis leat oktasaš beroštumit Árttisis

Bohtosat

- Iežas davviguovlodiplomatijain Norga lea leamaš mielde váikkuheamen dasa, ahte olgoriikkat leat buorebut fuomášan ja ádden ovdáneami davvin.
- Norga lea nannen iežas sajádaga guovdilis eaktudeaddjin davviguovlluin.
- Ásahuvvon leat viidát gokči davviguovlogulahallamat Ártkalaš rádi lahttoriikkaiguin, ja čadahuvvon leat

energijadeattuheadji gulahallamat Duiskain, Ránskain, Stuorrabritánian, Espánnjain. Puolain, Hollánddain ja Itáliain.

→ Norga lea álggahan gulahallamiid ášialaš riikkaiguin (Kiinnáin, Japánain, Máttá-Koreain) áššiid birra mat gusket davviguovlluide.

→ Norga lea dahkan ovttasbargansoahpamuša Islándaiddain davviguovlluide guoski dutkama birra, ja lea ásahan golmmajahkásaš guosseprofessoráhta Akureyri nammasaš sullo universitehtii.

→ Norga bisuha dávjjes ja oktilis okatvuoda Eua orgánaide davviguovloovdáneami birra.

→ Norga lea dahkan ovttasbarganáigumuša Ruonáeatnama riikkastivrrain (Naalakkersuisut).

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

→ Leat mielde hábmemin áššeortnega ja ovddidit Norgga oaiviliid ja beroštusaid davviguovlluin ja Árktis.

→ Ásahit oktiiheivehallanfora maid olgoriikaministtar jodiha ja mas leat mielde Nordlánda, Romssa ja Finnmarkku fylkkarádđejodiheadjit, ja sámediggepresideanta, vai sáhttet lonohallat dieđuid ja nannet vejolašvuodaid čadáhít stuorát proševttaid.

→ Joatkit dáláš gulahallamiid main galgá leat deaddun ovddidit konkrehta ovttasbarganproševttaid eará riikkaiguin.

→ Dahkat soahpamuša Stuorrabritánian ovttas nannet buolladutkama ja kulturmuittuid.

→ Dávjudit gulahallamiid riikkaiguin/organisašuvnnaiguin mat ohcet bissovaš dárkonsajádaga Árktalaš rádis (Kiinnáin, Japánain, Máttá-Koreain, Itáliain, Eurohpa-kommišuvnnain).

→ Nannet konkrehta ovttasbarggu Davvi-Ruotain ja Davvi-Suomain.

7. Rádđehus áigu nannet ovttasbarggu Árktalaš rádis ja dakkár guvllolaš forain go Barents-ovttasbarggu ja Davi dimenšuvnnas

Bohtosat:

→ Árktalaš rádi bissovaš čállingoddi ásahuvvo Romssa gávpogii ovdal jagi 2013. Dat nanne ovttasbarggu Árktalaš rádis ja Norgga sajádaga ártkalaš ovttasbarggu ja politihkkahábmemis.

→ Vuosttamuš juridihkalaččat geatnegahtti soahpamuš leat Árktalaš rádi lahttoriikkat dahkan (namalassii Soahpamuš ohcama ja gádjuma birra ártkalaš guovlluin).

→ Árktalaš rádi máilmmividosoš rolla lea nannejuvvon danngo leat mearriduvvon eavttut dasa mo dohkkehit ođđa bissovaš dárkojeaddjiid.

→ Doaimbagoibmevuoha lea ásahuvvon birrasiid, dearvasvuoda, fievrádusa ja logistihka suorggis, ja vel kultuvrasuorggisge, Davi dimenšuvnna

bokte (ovttasbargu Eua, Islánda, Norgga ja Ruošša gaskkas).

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

→ Norga áigu leat ovddasduvdi mii nanne Árktalaš rádi, ja bargat dan ovdii ahte šaddá eambo geatnegahtti ovttasbargu lahtuiguin ja dárkojeaddjiiguin áššáigulleaš surggiin.

→ Šiehtadallat oažžut áigái ártkalaš oljogáhttenreaiddu ja raportet man guhkás dát bargu lea joavdan Árktalaš rádi ministtarčoahkkimis jagi 2013.

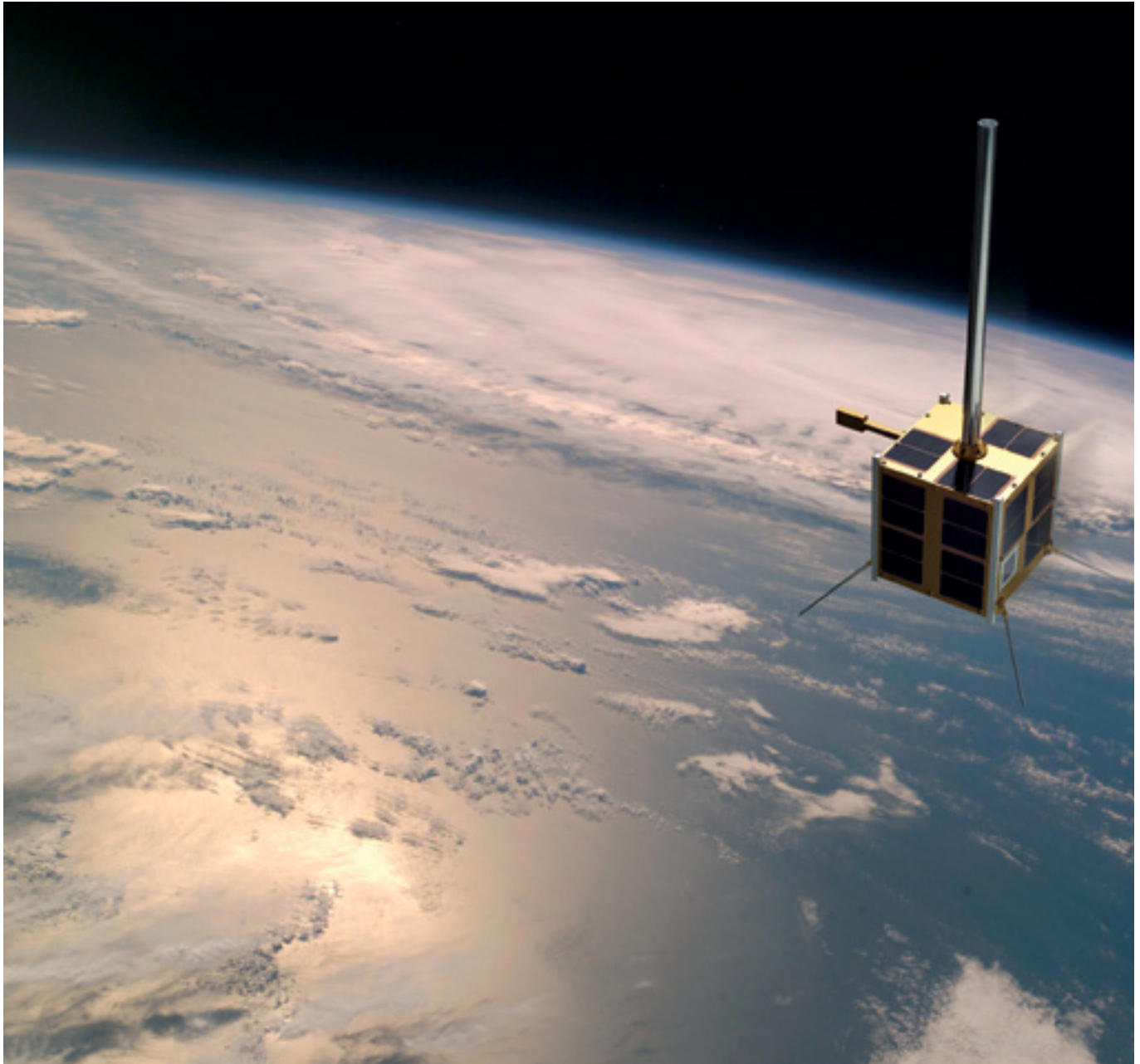
→ Bargat dan ovdii ahte eanet riikkat dohkkehuvvojit bissovaš dárkojeaddjin Árktalaš rádđái.

→ Ovddidit ain eambo Barents-ovttasbarggu go Norga lea ovdagoddi Barents-rádis 2011-2013. Váldovuoruhus lea máhtuid vuodul ovddidit Barents-guovllu hutkás ja birrasavuhtiiváldi resursaguovlun.

→ Ráhkadit ođđa ja áigáiheivehuvvon politihkalaš julggaštusa Barents-ovttasbarggu 20-jagi ávvudeapmái mii lea jagi 2013, ja mearridit joatkevaš ovttasbargu váldolinnjaid.

→ Bargat dan ovdii vai sierranas guvllolaš ovttasbarganforat sáhttet buorebut oktiiheivehit doaimmaideaset ja oažžut áigái buoret ovttasdoaimbama.

→ Bargat dan ovdii ahte ártkalaš ovttasbarggu parlamentáralaš bealli nanusmuvvá.

8. Ráđđehus áigu joatkit áhperievtti čađahanbarggu, ja ovddidit standárdmaid ja njuolggadusaid áššáigullevaš surggiin

Bohtosat:

- Norga lea árjjalaš davviguovlodilomatijainis leamaš mielde oáččuheamen áigái ovttamielalašvuođa das, ahte ONa áhperiektekonvenšuvdna galgá leat Buollameara bajimuš rievttálaš rápmahuksehus.
- Buollameara riddostáhtaid vuosttamuš ovttamielalašvuohta bodii ovdan čoahkkimis mii lei Oslos golggotmánus jagi 2007.
- Dorjon Ilulissat-julggaštusa (2008) mii nanne ahte Buollameara vihtta riddostáhta (Kánada, Danmárku, Ruošša, USA ja Norga) dohkkehit áhperievtti riikkalaš doaibmabijuid ja ovttasbarguid ráhpamahuksehussan Buollamearas.
- Loahpalaččat lea čielggaduvvon man guhkás nannánjuolgi ollá. Norga lea vuosttamuš árktalaš riikan vuostáiváldán Nannánjuolgekommišuvnna rávvagiid.
- Ráddjensoahpamuš mii lea Ruoššain, fámuiduvai suoidnemánu 7. beaivvi 2011.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Ráđđehus áigu joatkit barggus vai áhperiekti čađahuvvo ollásit, ja áigu aktiiva diplomatiijain leat mielde doarjumin, vai eanebut gudnejahttet

ja dohkkehit áhperievtti vuodđojurda-giid.

- Doarjut dan, ahte geatnegahtti gáibádusat mearriduvvojit skiippaid ja maritiibma doaimmaid várás mat leat árktalaš mearraguovlluin, namalassii dainna lágiin ahte ONa mearra-johtalusorganisašuvdna (IMO) ásaha buollakoda.

9. Ráđđehus áigu láchčit dili nu, ahte ceavzilis guolástus- ja mearradoalloealáhusat ovdánit davvin

Bohtosat:

- Ožžon heaittiheapmái viiddis lobihis guolástemiid bures lihkostuvvan ovttasbargguin Ruoššain, mas ovttaráđiid leat vuostálastán lobihis, dieditkeahtes ja stivrekeahtes guolástusa Barents-ábis (UUU-guolástusa). Jagi 2009 ja jagi 2010 ii leat bohtán dihtosii lobihis dorske- ja diksobivdu.
- Almmuhan riikkalaš strategijja mariidna bioprosppektema várás jagi 2009. Ráđđehus áigu ulbmálaš ángiruššamiin mariidna bioprosppektema ávkin bidjat vuođu odđa árvobuttadeapmái.
- Ráđđehus lea leamaš mielde doarjumin dorskešaddadanstašuvnna ásaheami, mearradoallostašuvnna ásaheami ja guolledávddaid dutkanstašuvnna ásaheami Romssa gávppoga lagaš guvlui, ja riikkalaš sálašvuođot akvakultuvrra guovddáža ásaheami Nofima oktavuodas Romssa gávppogis.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Joatkit ja ovddidit Norgga ja Ruošša buori ovttasbarggu Barents-ábi guollemáddodagaid hálddašeamis, ja bargat dan ovdii ahte ovttasbargu eará riikkaiguin ja ovttastumiiguin ovd- diduvvo, vai hálddašeapmi buorrána ain eambo.
- Movttiidahttit ain buoret heivehallamiidda ja hutkás doaimmaide mearraborramušéaláhusas.
- Láchčit dilálašvuođa nu, ahte mearradoallu šaddá ovdánit Davvi-Norggas dohkálaš biraslaš rámaid siskkobalde.
- Buoridit máhtu mearraborramušéaláhusas ja oáččuhit eanebuid álgit ealáhusii bargui.
- Čuovvolit riikkalaš strategijja mii lea mariidna biospektema várás.
- Bidjat eanet návccaid gozihit vieris ávdnasiid guliin mat leat mearraguovlluin davvin, ja guollebiebmanealáhusas.
- Joatkit dorskešaddadanprográmma mii čađahuvvo Nofima oktavuodas.

10. Ráđđehus áigu láchit dili nu, ahte petrolearesurssat mat leat davvin geavahuvvojit dohkálaš vuogi mielde

Bohtosat:

- Petroleadoaibma lea davvin ovddiduvvon nu ollu go ii goassege ovdal, ja odđa guovllut leat rahppojuvvon oljoohcama várás. Doaimma rámat leat čilgejuvvon Petroleadieđáhusas ja Barents-ábi ja Lofuohta ođasmahttojuvvon hálddašanplánas.
- Álggahan geologalaš kártema guovllus mii lea oarjjabealde Norgga ja Ruošša odđa rádjalinjjá.
- Álggahan Jan Mayena várás oljodutkamiid rahpama/váikkuhusčielggadeami. Álggahan seismihkalaš iskkademiid.
- Kárten mat hámmaniid Nuorta-Finnmárkkus heivejit vejolaš oljobásabáikádeapmái. Mánja hámmana leat árvvoštallojuvvon, muhto dáláš hámmaniin duššefal Girkonjargga hámmanna ollašuhttá daid gáibádusaid mat biddjojuvvojit stuorát gáddáifievrridanráhkadusaide ja petrolearáhkadusaide.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Láchit dilálašvuodaid, nu ahte Norgga oasis Barents-ábi máttit oasis sáhtta lassánit petroleadoaibma, ee. álggahettiin váikkuhusčielggadeami petrolealága vuodul dainna ulbmiliin ahte galget sáhttit juohkit bohkanlobiid ovddeš riidduvuloš oasis mii lea Norgga ja Ruošša rádjalinjjá oarjjabealde

Barents-ábi máttit oasis (74°30' N máttabealde).

- Dainna eavttuin ahte váikkuhusčielggadeapmi addá dasa vuodu, de ráđđehus áigu bidjat ovdan stuorradiggedieđáhusa mii árvala rahpat dáid guovlluid petroleadoibmii.
- Viežžat dieđuid petroleadoaimma váikkuhusaid birra Nordlándá IV, V, VI, VII ja Romsa II nammasaš rabakeahtes osiin ja čadahit geologalaš kártema Nordlándá IV rabahis osiin.
- Láchit dilálašvuodaid nu, ahte eanet doaimmat sáhttet ovddidit buoret máhttobirrasiid, eanet bargosajiid ja buriid lasseváikkuhusaid Davvi-Norgii.
- Sihkkarastit ahte odđa gávdnosat buktet nu ollu árvvuid servodahkii go vejolaš, ja láchit dilálašvuodaid positiiva báikkálaš ja guvllolaš lasseváikkuhusaide.
- Doarjut máhtuid ja ovttasbarggu ovdáneami, vai norgalaš birrasat sáhttet searvat daidda doaimmaide mat jáhku mielde álggahuvvojit maiddái earáge riikkaid nannánjulggiin davvi-guovlluin.
- Odđa gávdnosiid vuodul árvvoštallat man vejolaš lea gánnáhemiiin gássa geavahit gáttis ja mo siskkáldas struktuvrra lea vejolaš ovddidit.
- Doarjut fidnosuorgestándárdmaid ovddideami mat leat dearvasvuoda, birrasiid ja dorvvolašvuoda várás árkalaš petroleadoaimmas.

11. Ráđđehus áigu láchit dilálašvuodaid dorvvolaš mearrafievrrádusa ja maritiibma ealáhusdoaimmaid ávkin davvin

Bohtosat:

- Davviguovlologistihka guovddáš (Centre for High North Logistics – CHNL) lea ásahuvvon ealáhusaid, politihka ja dutkama máhttofierpmádahkan vai lea vejolaš ovddidit beaktilis ja ceavzilis logistihkkačovdosiid mearraguovlluin davvin.
- Vuoimmálaš ángiruššan maritiibma oahpahasas davvin:
 - Maritiibma oahpahas Romssa universitehtas ja arvat davvinorgalaš maritiibma fágaskuvllain lea buoriduvvon.
 - Ásahuvvon lea NTNUa Mariidna teknikka instituhtii maritiibma professorvirgi davviguovlluid ceavzilis skiipajohtalusa várás.
- Álggahan riikkaidgaskasaš válmmu bachelor-gráda Norgga buollinoahppaskuvlii, ovttasrádiid Narviikka allaskuvllain ja Háršttá allaskuvllain.
- Ráđđehusa maritiibma strategiija, man namma lea «Stø kurs», lea buktán ollu ruđaid, vai lea vejolaš buoridit máhtu maritiibma doaimmaid birra davviguovlluin.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Davi mearra- ja riddoguovlluin lea dađistaga lassánan skiipajohtalus. Ráđđehus áigu nammadit

áššedovdiidjoavkku mii galgá čielggadit mo Norgga beroštumiid lea buoremus fuolahit dan geažil.

- Norga áigu leat njunnošis ovddideamen riikkaidgaskasaš njuolggadusaid, fidnosuorgestándárdmaid, máhttobuorideami ja riikkaidgaskasaš diehuid lonohallama, vai lea vejolaš unnidit sávakeahtes dáhpáhusaid ja fáhkkaš nuoskkideami áitaga.
- Čuovvolit ráđđehusa «Stø kurs» nammasaš maritiibma strategiija ja alit maritiibma oahpahusa ovttasbargoproševtta, man namma lea MARKOM2020.
- Joatkit juolludeami máhttobuorideami doaibmabijuide.

12. Ráđđehus áigu buoridit gáddealáhusaid ovddideami davvin

Bohtosat:

- Sihkkarastán heivehallojuvvon bargoaddidivada bisuheami soahpamuša vuodul EUin.
- Álggahan minerálaressusaid kártema Nordlánddas, Romssas ja Finnmarkkus (NGU) áigumušain oážžut áigái eambo ealáhusovddideami ja árvobuvttadeami.
- Ásahan Nordnorsk Reiseliv A/S, mii galgá nannet mátkeealáhusaid oktasaš profiilema ja riikkaidgaskasaš gávppálaš fáldaldagaid.

→ Dorjon dutkamiid mat duođaštit ahte minerálaealáhus lea mávssolaš davviguovlluide ja davvirikkalaš ovttasbarggu vejolašvuodaide.

→ Dorjon málbmageologijasuorggis professorvigggi ásaheami Romssa universitehtii.

Vuoruhusat ain ovddas gavlui:

→ Láhčit dilálašvuodaid, vai lea vejolaš buoridit árvobuvttadeami ja olmmošlaš doaimmaid davvin, ja seammás bisuhit birasárvvuud ja luonddušládjiivuoda.

→ Ráđđehus lea dieđihan Eaiggátvuodadieđáhusas ahte áigu árvalit ođđa riikkaviidosaš gilvinsiepmaniid foanddaid vuodđudeami. Okta dakkár foanda vuodđuduvvo Davvi-Norgii.

→ Láhčit dilálašvuodaid nu, ahte lea vejolaš ávkin geavahit davviguovlluid minerálaressusaid stratigija vuodul mii biddjojuvvo ovdan minerálaealáhusa várás jagi 1012 giđa.

→ Minerálasuorgi šaddá leat váldovuoruhussuorgi go Norggas lea Barents-ráđi ovdagoddedoaibma 2011–2013.

→ Joatkit viđajahkásaš prográmma (NGU) davviguovlluid minerálaressusaid kártema várás (2011–2015).

→ Buoridit máhttovuodu vai lea vejolaš bisuhit birrasa vuhtiiváldima gáddealáhusaid ovddideamis.

→ Ovddidit ain eambo ealáhusovttasbarggu Ruoššain, ja Davvi-Norgga, Ruota ja Suoma ráđjalagaš guovlluid ovttasbarggu, ja ovttasbarggu eará riikkaiguin sihke davviguovlluin ja davviguovlluid olggobealde.

→ Joatkit ángiruššamiid nuoraid doaibmagoibmevuoda ja hutkáivuoda ávkin, vuoruhettiin mátkeealáhusaid ja árktilaš teknologijja fáttáid.

→ Joatkit ángiruššama Davvi-Norgga ja Svalbárdda mátkeealáhusaid ovddideapmái.

→ Leat mielde nannemin sierranas mátkeealáhusdoaimmaheaddjiid ovttasbarggu ja oktiiveivehallamiid davvin, ja doarjut Nordnorsk Reiseliv AS nammasaš fitnodaga dán barggu reaidun.

13. Ráđđehus áigu, maddái ovttrasáidige ránnjáriikkaiguin, ovddidit siskkáldas struktuvrra davvin doarjjan ealáhusovddideapmái

Bohtosat:

- Davvi-Norgga geaidnofierpmádaga nana ođđasis ruhtadeapmi ja ortnegisdoallan.
- «Ny infrastruktur i nord» nammasaš čielggadanprošeakta. Dokumeanta árvala arvat doaibmabijuid mat galget nannet siskkáldas struktuvrra davvin, ja dokumeanta lea árvalus ”Nasjonal transportplan 2014–2023” nammasaš ođđa fievrádušplána bargui.

- Nannen ávuslunddot siskkáldas struktuvrra go Norgga vuosttamuš satelihtta báhčču áibmui vuostáiváldin dihtii AIS-signálaid skiippain (AISat-1) jagi 2010.
- Nannen skiipajohtalusa goziheami mearraguovlluin davvin AIS-satelihtain.
- Searvan Galileo nammasaš eurohpalaš satelihttanavigašuvdnavuogádaga huksemii.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Čuovvolit Riikkalaš fievrádušplána 2010-2019, mas leat arvat prošeavttat main lea stuorra strategalaš mearkašupmi davviguovlluid ovdáneapmái.
- Bargat fievráduš siskkáldas struktuvrra buorideapmái Norgga ja ránnjáriikkaid gaska, nu ahte Barents-guovllu oasit čatnasit buorebut oktii.
- Čuovvolit konkrehtalaččat árvaluvvon buoridemiid davi fievráduš siskkáldas struktuvrii go mii bargat Riikkalaš fievrádušplánain 2014–2023.
- Buoridit ain eambo siskkáldas el-struktuvrra davvin, vai sáhttit nannet dorvvolaš fápmolágideami ja duostut lassáneaddji fápmodárbbuid, ja dan dihtii lea dárbu buoridit Máttá-Norgga ja Davvi-Norgga gaskasaš fápmofievvriddanfierpmádaga ja bargat ovttas ránnjáriikkaiguin.
- Joatkit ávusdoaimmaid davvin.

- Joatkit Norgga searvama Galileo nammasaš eurohpalaš satelihttanavigašuvdnavuogádaga huksemii.
- Čielggadit Ofuohta ruovdemáde buorideami gávppálaš vuodu ja minerálaealáhusa doaibmabijuid beroštumi vuodu, ja nannet ovttasbarggu ránnjáriikkaid eiseválddiiguin Ofuohta ruovdemáde/ Málmaruovdemáde birra.

14. Ráđdehus dáhttu ahte davviguovlopolitiikka ain galgá váikkuhit álgoálbmogiid kultuvrra ja eallinvuođu seailumii

Bohtosat:

- Doallan jeavddalaš čoahkkimiid Sámedikkiin davviguovloássiid birra. Olgoriikadepartemeanttas leat bissovaš jahkebeallasaš ráđđádallamat politiikkalaš dásis.
- Čadahan doarjjaortnegiid vai álgoálbmogiin galget leat buorit eavttut searvat Ártkalaš ráđi ja Barents-ovttasbarggu guvllolaš politiikkalaš proseassaide, ja váikkuhit daidda.
- Ásahan dan geavada ahte Sámediggepresideanta doallá oasi Norgga sáhkavuorus Ártkalaš ráđi ja Barents-ráđi ministtarčoahkkimiin.
- Vuolláičállán Norgga ja Ruošša oktasaš julggaštusa jagi 2010, mas deattuhuvvojit álgoálbmogiid oktavuodát, sin árbevirolaš kultuvrraid ja ealáhusvugiid ealáskahttin ja seailluheapmi, sin buriid

eallindilálašvuodaid ovddideapmi ja bisuheapmi.

- Lihkostuvvan oážžut sámi kultuvrra ja álgoálbmotkultuvrraid mielde čalmmustahtinsuorgin viđa dakkár suorggis, mat gullet Norgga ja Ruošša golmmajahkásaš kulturovttasbargo-programmii áigodahkii 2010–2012.
- Gárvvistan Sámi dieđavistti Guovdageidnui. Álggahan doaibmabijuid háhkan dihtii eanet oahppiid sámeielaid oahpahussii ja sámi oahpaheadjioahpahussii.
- Álggahan ovddasmanni prošeavtta man namma lea Árbediehtu – sámi árbevirolaš máhtuid kárten, seailluheapmi ja geavaheapmi Sámi allaskuvllas.
- Juolludan doarjagiid arvat doaibmabijuide mat galget ovddidit álgoálbmogiid kultuvrra ja eallinvuođu.
- Ásahan Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáža (ICR) vai riikkaidgaskasaš ovttasbargu nannejuvvo boazodoalu birra, mas lea oktavuohka ja ovttasbargu boazodoalloguovddážaiguin ja sin organisašuvnnaiguin ártkalaš guovlluin.
- Rahpan Davvi Álbmogiid Guovddáža Gáivuonas Davvi-Romssas jagi 2011.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Sihkarastit álgoálbmotorgánaid dárbbášlaš searvama proseassaide ja mearrádusaide mat gusket álgoálbmogiidda.

- Nannet riikkaidgaskasaš ovttasbarggu mii buktá áigái dieđuid ja máhtuid das mo álgoálbmogiid eallinvuođđu nuppástuvvá dálkkádatnuppástusaid geažil.
- Gozihit ahte go dakkár ealáhusdoaimmat lassánit mat gusket álgoálbmogiid beroštumiide, de dat galgá dáhpáhuvvat dássidis ja biraslaččat ceavzilis vuogi mielde, ja lagaš ovt-tasráđiid ealáhusdoaimmiiguin, eiseválddiiguin ja álgoálbmotorgánaid ovddasteaddjiiguin. Leat mielde váikkuheamen dasa, ahte go ealáhusdoaimmat lassánit álgoálbmotguovlluin, de dain galget leat bargosajit maiddá álgoálbmogiidda.
- Álggahit ráđjarastideaddji máhttoprogramma masa gullet sámiid árbedieđut ja máhtut davviriikkain ja Ruoššas.
- Álggahit barggu mainna ovddidit ehtalaš láiddanjuolggadusaid ekonomalaš doaimmaid várás davvin.

15. Ráđdehus áigu viiddidit kulturovttasbarggu ja álbmogis-álbmogii ovttasbarggu davvin

Bohtosat:

- Vuodđudan BarnetsKult nammasaš foandda mii doarju hui ollu Norgga ja Ruošša gaskasaš kulturprošeavttaid.

- Barents-čállingoddi lea dorjon hui ollu álbmogis-álbmogii prošeavttaid ee. stáhtalaš ruhtademiin.
- Addán ruhtadoarjagiid doarjun dihtii dakkár kulturfestiváldaid go Nordlysfestivalen ja Tiff Romssa gávpogis ja Barents Spektakel Girkonjárvgas. Bargu lea jođus mii galggašii nannet dáid festiváldaid riikkaidgaskasaš olmmošlaš gaskavuodaid.
- Addán ruhtadoarjagiid eaktodáhtolaš lihkadusaide vai dat váikkuha stuorat searvamii daidda ja nanne guovllu siviila servodaga.
- Barents-ráđi nuoraidpolitihkalaš ovttasbargui gulli bargojoavku lea ásahan lagaš ovttasbargu mii galgá movttiidahttit ja addit hálddahuslaš ja ekonomalaš doarjagiid Barents-guovllu mánáid- ja nuoraidjoavkkuid lonohallamiidda, ja mánáid ja nuoraid mánggariikkagaskasaš prošeavttaid ruhtadeapmái.

Vuoruhusat ain ovddas guvlui:

- Joatkit álbmogis-álbmogii prošeavttaid doarjuma Barents-čállingotti bokte.
- Doarjut Ruošša siviilaservodaga organisašuvnnaid, biras- ja olmmošvuoigatvuodaid organisašuvnnaid, friddja preassa ja norgalaš-ruoššalaš fágasearveovttasbarggu.
- Bidjat eambbo deattu dakkár doaimbajuiide mat sáhttet nannet ekonomalaš ovttasdoaimbama ja šattu,

nu ahte bargosajiid ja ássamiid vuodđu nanusmuvvá.

- Joatkit Barents-guovllu kulturprošeavttaid doarjuma.

STRATEGALAŠ ÁŃGIRUŠŠAMAT – bohtosat ja vuoruhusat

1 Norggas galgá leat njunušmáhttu davviguovlluid birra, davviguovlluid várás ja davviguovlluin

2 Ráđđehus áigu čuočuhit mearridanválddi ja hálddašit válddi davvin jáhkehahtti, spiekaskeattes ja ovddalgihtii árvidahtti vuogi mielde

3 Ráđđehus dáhttu ahte Norga galgá leat davviguovlluid birrasiid ja luondduváriid njunušhálddašeaddji

4 Ráđđehus áigu nannet goziheami, válmumu ja mearradorvvolašvuoda davi mearraguovlluin

5 Ráđđehus áigu nannet ja viiddidit ovttasbarggu Ruoššain

6 Ráđđehus áigu nannet ja viiddidit ovttasbarggu eará ártkalaš riikkaiguin ja dávjudit gulahallamiid eará oasálaččaiguin geaiguin mis leat oktasaš beroštumit Ártkisis

7 Ráđđehus áigu nannet ovttasbarggu Ártkalaš rádis ja dakkár guvllolaš forain go Barents-ovttasbarggus ja Davi dimenšuvnnas

8 Ráđđehus áigu joatkit áhperievtti čadahambarggu, ja ovddidit standárddaid ja njuolggadusaid áššáigullelaš surggiin

9 Ráđđehus áigu lámčit dili nu, ahte ceavzilis guolástus- ja mearradoalloealáhusat ovdánit davvin

10 Ráđđehus áigu lámčit dili nu, ahte petrolearesurssat mat leat davvin geavahuvvojit dohkálaš vuogi mielde

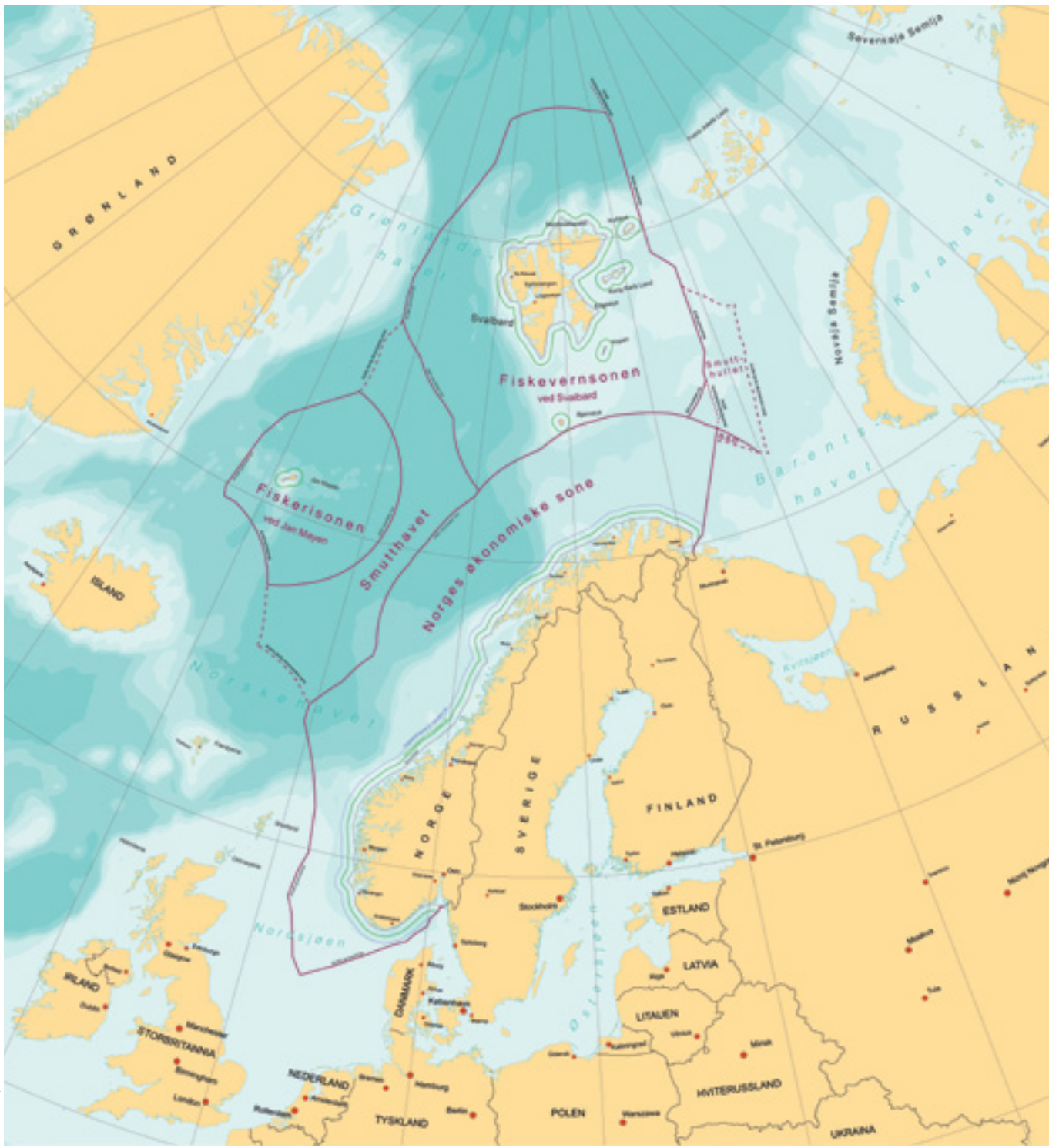
11 Ráđđehus áigu lámčit dilálašvuodaid dorvvolaš mearrafievrrádusa ja maritiibma ealáhusdoaimmaid ávkin davvin

12 Ráđđehus áigu buoridit gáddealáhusaid ovddideami davvin

13 Ráđđehus áigu, maddái ovttasrádiidge ránnjáriikkaiguin, ovddidit siskkáldas struktuvrra davvin doarjjan ealáhusovddideapmái

14 Ráđđehus dáhttu ahte davviguovlopolitihka ain galgá váikkuhit álgoálbmogiid kultuvrra ja eallinvuoda seailumii

15 Ráđđehus áigu viiddidit kulturovttasbarggu ja álbmogis-álbmogii ovttasbarggu davvin

— Sihttojuuvon mearrarjät dahje 200 mearramiilla

- - - - - Eará riikkaid ekonomalaš avádagat

- - - - - Sihttojuuvon nannánjuolgerájá

— Norgge mearrarjät

OD

Davviguovllut 2011

DÁN ALMMUHII

OLGORIIKADEPARTEMEANTA

Almmolaš ášahusat sáhttet dingot

mánnga gihppaga dás:

Departementenes servicesenter

Interneahhta:

www.publikasjoner.dep.no

E-poasta:

publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefovdna:

+47 22 24 20 00

Hábmen:

IteraGazette

Ovdásiiddu kárta:

Forsvarets militærgeografiske tjeneste

Prenten ja siidohábmen:

OLGORIIKADEPARTEMEANTA